

ПРИКАЗ

БОЕРЫК

28.02.2019

г.Казань

№ 135-осн

Кәләй урманчылыгының урман
хужалыгы регламентын раслау
турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2018 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Кәләй урманчылыгының урман хужалыгы регламентын расларга (кушымтада бирелә).

2. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының түбәндәге боерыкларын көчен югалткан дип танырга:

«Кәләй урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2013 елның 22 октябрәндәге 571/17-осн номерлы;

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2013 елның 22 октябрәндәге 571/17-осн номерлы боерыгы белән расланган Кәләй урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 14 декабрәндәге 703-осн номерлы.

3. Әлеге боерык аны рәсми бастырып чыгарган көненнән башлап 10 көн узгач үз көченә керә.

4. Әлеге Боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары Ә.Н.Бәдертдиновка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы Урман
хужалыгы министрлыгының 2019
елның 28.02 135-осн номерлы
боерыгы белән расланды

КӘЛӘЙ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН ХУЖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ

Эчтәлек

КЕРЕШ	5
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама	16
1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны.....	16
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше	16
1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарға һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше.....	19
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре	21
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама	24
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама	24
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарға сыйфатлама.....	25
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге.....	25
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасын ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча чараларның территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама.....	30
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	33
2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ТОРГЫЗУ НОРМАТИВЛАРЫ	38
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	38
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме.....	39
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	58
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	74
2.1.4. Кисентеләрнең яшьләре.....	78
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләренә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)	79
2.1.6. Урман торгызу методлары.....	81
2.1.7. Урманнардан үзагач эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар	81

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	82
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	83
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләннәре) һәм параметрлары.....	83
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары	84
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	84
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләннәре) һәм параметрлары.....	84
2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары.....	85
2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар.....	86
2.4.4. Абага-кара абага эзерләү	86
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары	87
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	87
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары	88
2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	88
2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары	88
2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	89
2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	89
2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары.....	89
2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге	89
2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү.....	90
2.8.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары.....	90
2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары	91
2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	91

2.10. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	92
2.11. Урманнардан урман үсентеләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	93
2.12. Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	93
2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм сроклары	95
2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	96
2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	99
2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	100
2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм янадан үстерүгә карата таләпләр...	100
2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр.....	100
2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары).....	105
2.17.3. Урманнарны янадан үстерүгә карата таләпләр	108
2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре.....	117
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләмәләр	119
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр.....	119
3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр.....	120
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр.....	121

КЕРЕШ

Әлеге урман хужалыгы регламенты Кәләй урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу срокларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эшләнә.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшлэгәндә түбәндәгеләр файдаланылды:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2018 елның 2 февралендәге 44/1-осн номерлы боерыгы белән расланган 2017 елгы урман корылышы материаллары;

дәүләт урман реестры материаллары.

Регламентны эшләүче:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы.

Почта адресы: Ямашев пр., 37А й., Казан ш., 420124.

E-mail: Minleshoz@tatar.ru.

Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Россия Федерациясе закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ УК),

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ СК),

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба – РФ ЖК),

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ ГК),

«Жир асты байлыклары турында» 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе законы (алга таба – «Жир асты байлыклары турында» РФ законы).

«Янғын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрдендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янғын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланучы табигый территорияләр турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30

декабрэндәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрэндәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрэндәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрэндәге 149-ФЗ номерлы федераль закон (149-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

РФ Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2019 елның 01 гыйнварына карата).

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 ст. 7 өл.	Дәүләт реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Дәүләт урман реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 03 мартындагы 138 номерлы карары
100 ст. 2	Урман кишәрлекләренә һәм	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 81 ст. 38 п.	урманнардан файдаланганда барлыкка килә торган мөлкәт хокукларына китерелгән зыянны түләү. Урман законнары бозылу нәтижәсендә урманнарда китерелгән зыянның күләмен исәпләү таксаларын һәм методикаларын раслау	законнарын бозу нәтижәсендә урманнарда һәм аларда булган табигать объектларына китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрдәге 1730 номерлы карары
96 ст., 81 ст. 36 п.	Федераль дөләт урман күзәтчелеге (урман сагы), аны гамәлгә ашыру тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль дөләт урман күзәтчелеген (урман сагын) гамәлгә ашыру турында нигезләмә раслау турында» 2007 елның 22 июндәге 394 номерлы карары
50 ст. 3 өл.	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле максималь үзагач күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июндәге 395 номерлы карары
73 ст. 4 өл., 81 ст. 27 п.	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге майданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль милектә булган урман кишәрлеген арендау буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеге майданы берәмлеге өчен түләү ставкалары турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 ст.	Сусаклагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, дингез портлары, дингез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Су объекттын файдалануга тапшыру турында карар эзерләү һәм кабул итү тәртибе турында» 2006 елның 30 декабрдәге 844 номерлы карары
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе элемент линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июндәге 578 номерлы карары
76 ст. 3 өл., 81 ст. 30 п.	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәттә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәттә торучы жирләрдә эзерләнгән торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль мөлкәттә торган урман кишәрлеген арендау буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеге майданы берәмлеге өчен түләү ставкалары турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
16 ст. 3 өл., 60.3 ст., 81 ст. 17 п.	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре турында» 2007 елның 20 маендагы 607 номерлы карары
16 ст. 3 өл., 53 ст. 3 өл., 81 ст. 16 п.	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны янғынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янғыннары нәтижәсендә урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрдәге 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янғыннары нәтижәсендә урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янғыннарын сүндерү планын һәм аның рәвешен эшләү һәм раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда һәм урман янғыннарында янғын куркынычы турындагы мәгълүматларның дәрәжәсендә контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 ст. 3 өл.	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеге. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенен кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралдәге 190 номерлы карары
6 ст.	Урманнар урнашкан жирләр	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман фонды жирләрен бүтән (башка) категория жирләренә күчерү турында документлар составы һәм аларны әзерләү тәртибе турында» 2006 елның 28 февралдәге 48 номерлы карары
105 ст. 7 өл.	Урман паркы зоналарының, яшел зоналарның вазыйфай зоналары	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман паркы зоналарының вазыйфай зоналарын, урман паркы зоналарының, яшел зоналарның

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		мәйданын һәм чикләрен билгеләү турында нигезләмә раслау турында» 2009 елның 14 декабрендәге 1007 номерлы карары
13 ст.	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Яклаучы урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы
21 ст.	Урман инфраструктурасына бәйлә булмаган объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2013 елның 27 маендагы 849-р номерлы күрсәтмәсе «Яклаучы урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы оештыруга бәйлә булмаган объектлар исемлеген раслау турында»
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия ТРЭМ) норматив актлары		
62 ст. 3 өл., 81 ст. 21 п.	Урман торгызу. Урман торгызу кагыйдәләре	«Урман торгызу кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 29 июнендәге 375 номерлы боерык
77 ст. 7 өл.	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман кишәрлекләре арендасының бертип шартнамәсен раслау турында» 2017 елның 20 декабрендәге 693 номерлы боерык
73.1 ст. 7 өл.	Урман кишәрлегенен типик аренда шартнамәсе	«Урман утыртмаларын сату-алуның бертип шартнамәсен раслау турында» 2017 елның 17 октябрендәге 567 номерлы боерык
60.15 ст.	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә РФ субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
16 ст. 3 өл., 64 ст. 3 өл., 81 ст. 23 п.	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрэндәге 626 номерлы боерык
103 ст. 6	Махсус сакланучы табигый	«Махсус сакланучы табигый территорияләрдә

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 81 ст. 40 п.	территорияләрдә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үстерү үзенчәлекләре	урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үстерү үзенчәлекләрен раслау турында» 2007 елның 16 июлендәге 181 номерлы боерык
53.1 ст.	Урман янгыннарын кискәтү	«Урман янгыннарын кискәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кискәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53.2 ст.	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 ст. 3 өл.	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 ст. 7 өл., 81 ст. 34 п.	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибе	«Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерык
60.5 ст.	Урман патологиясе буенча дөүләт мониторингы	«Урман патологиясе буенча дөүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 05 апрелендәге 156 номерлы боерык
60.7 ст.	Зарарлы организмнар таралуны кискәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кискәтү буенча чараларны гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 12 сентябрэндәге 470 номерлы боерык
60.6 ст. 4 өл.	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләргә уздыру тәртибе	«Урман патологиясе буенча тикшеренүләр уздыру тәртибен һәм урман патологиясе буенча тикшеренү актының формасын раслау турында» 2016 елның 16 сентябрэндәге 480 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
16.1 ст. 4 өл., 29 ст. 9 өл. 81 ст. 4 п.	Дилэнке эшлэре. Агач материалы эзерлэү. Агач материалы эзерлэү кагыйдэлэре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерлэү кагыйдэлэрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда, урман паркларында агач материалы эзерлэү үзенчәлекләрен раслау турында» 2016 елның 13 сентябрэндәге 474 номерлы боерык, «Дилэнке эшлэре төрлэрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлекледеген, Дилэнке эшлэренен технологик картасы формасын, Дилэнке карау акты формасын һәм Дилэнке карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерык
60.4 ст.	Урман яклау буенча районнарға бүленеш	«Урман яклау буенча районнарға бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 09 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 ст.	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны эзерлэү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрэндәге 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә бирелә торган мәгълүматлар төрлэре исемлеген һәм аны бирү шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябрэндәге 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару рәвешләрен раслау турында» 2016 елның 06 октябрэндәге 514 номерлы боерык,
70.1 ст. 12 өл.	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенен проект документациясе составына һәм аның эчтәлегенә карата таләпләр, аны эзерлэү тәртибен раслау турында» 2017 елның 03 февралендәге 54 номерлы боерык
60.13 ст.	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 08 июнендәге 283 номерлы боерык
65 ст. 5 өл.	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын тәзү һәм аерып чыгару кагыйдэлэрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрэндәге 438 номерлы боерык, «Урманның төп агач токымнарының урман үсемлекләренен районнарға бүленгән орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2015 елның 17 сентябрэндәге 400 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		боерык
46 ст. 3 өл., 81 ст. 13 п.	Урманнардаг агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану. Урманнардаг агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре	«Урманнардаг агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 01 декабрдәгә 528 номерлы боерык
38 ст.	Урманнардаг авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану.	«Урманнардаг авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 21 июндәгә 314 номерлы боерык
49 ст. 3 өл., 81 ст. 14 п.	Урманнардаг файдалану турында хисап. Урманнардаг файдалану турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнардаг файдалану турында хисап кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнардаг файдалану турында хисап тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук урманнардаг файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 ст. 2 өл., 81 ст. 25 п.	Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап. Урманнардаг файдалану һәм урман үрчетү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урман торгызу һәм урман үрчетү турында электрон рәвештәгә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 ст.	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2016 елның 26 сентябрдәгә 496 номерлы боерык
26 ст. 3 өл., 81 ст. 3 п.	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясе формасын, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2015 елның 16 гыйнварындагы 17 номерлы боерык
73.1 ст. 6 өл., 81 ст. 28 һәм 29 п.	Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәгә урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәгә урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибе	«Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәгә урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибен раслау турында» 2015 елның 28 октябрдәгә 445 номерлы боерык
60 ст. 3	Урманнарны янгыннардаг саклау	«Урманнарны янгыннардаг саклау турында

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 60.11 ст. 3 өл., 81 ст. 20.1 п.	турында хисап. Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе. Урманнарны яклау турында хисап. Урманнарны яклау турында хисап тапшыру тәртибе	хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны янгыннардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны янгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 09 мартындагы 78 номерлы боерык
60.8 ст. 3 өл.	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 23 июнендәге 361 номерлы боерык
53.4 ст.	Урман янгыннарын сүндерү	«Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 08 июлендәге 313 номерлы боерык
64.1 ст. 2 өл.	Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары биләгән жирләргә кертү	«Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары биләгән жирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт формасын раслау турында» 2014 елның 01 декабрдәге 529 номерлы боерык
86 ст. 5 өл.	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны әзерләү тәртибе	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бертип формасын һәм составын, аны әзерләү һәм үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрдәге 692 номерлы боерык
32 ст.	Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм жыеп алу турында» 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы боерык
67 ст., 68 ст.	Урманнарны тәртипкә китерү турында гомуми нигезләмәләр. Урман корылышының эчтәлеге	«Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерык
Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
88 ст. 2 өл.	Урманнарны үзләштерү проекты. Урманнарны үзләштерү проектының составы һәм аны эшләү тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проекты составын һәм аны эшләү тәртибен раслау турында» 2012 елның 29 февралендәге 69 номерлы боерык
104 ст. 2 өл., 105 ст. 8 өл.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, табигый һәм башка объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнардан, кыйммәтле урманнардан, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә	«Су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, табигый һәм башка объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнардан, кыйммәтле урманнардан, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау,

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексинда каралган	Норматив актлар
1	2	3
	урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үстерү үзенчәлекләре	янадан үстерү үзенчәлекләрен раслау турында» 2010 елның 14 декабрдәгә 485 номерлы боерык
29 ст. 5 өл., 81 ст. 1 п.	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртібе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртібен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык
39.1 ст.	Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү	«Урманнардан урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 19 июлендәгә 308 номерлы боерык
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 10 июнендәгә 223 номерлы боерык
43 ст.	Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану.	«Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшләр өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2010 елның 27 декабрдәгә 515 номерлы боерык
31 ст.	Чәер эзерләү	«Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы боерык
39 ст.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрдәгә 510 номерлы боерык
34 ст.	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрдәгә 511 номерлы боерык
40 ст.	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 23 декабрдәгә 548 номерлы боерык
41 ст.	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 21 февралендәгә 62 номерлы боерык
63 ст. 2 өл., 81 ст. 22 п.	Урман үрчетү. Урман үрчетү кагыйдәләре	«Урман үрчетү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 10 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
29 ст. 6 өл., 81 ст. 2 п.	Агач материалы эзерләү. Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре	«Үзагачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрдәгә 513 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
53 ст. 4 өл., 53.1 ст., 81 ст. 16 п.	(тоқымнары) исемлеге Урманнарда янғын курқынычсызлыгы. Урман янғыннарын кисәтү	«Урманнарны янғынга каршы кору нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янғын курқынычы классификациясен һәм, һава торышына карап, урманнарда табигый янғын курқынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
Россия Федерациясе субъекты норматив актлары		
82, 83 ст.	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрдәге ПУ-880 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2014-2020 елларга Татарстан Республикасы урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Төбәк әһәмиятендәге яки Татарстан Республикасының муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2017 елның 29 августындагы 617 номерлы карары
		Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында шәхси ихтыяжлар өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча гражданнар өчен түләү ставкалары билгеләү турында» 2017 елның 27 февралдәге 9-1/нпс номерлы карары

1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының Кәләй урманчылыгы (алга таба – урманчылык) Татарстан Республикасының көньяк өлешендә, Әлмәт, Зәй һәм Яңа Чишмә районнары территориясендә урнашкан.

Урманчылык конторасы Кәләй станциясендә, Әлмәт ш. район үзәгеннән 16 чакрымда һәм Татарстан Республикасы башкаласы Казан шәһәреннән 260 чакрым ераклыкта урнашкан.

Урманчылык территориясенә төньяктан көньякка таба озынлыгы – 40 км, көнчыгыштан көнбатышка таба – 55 км.

Урманчылыкның почта адресы: 423410, Татарстан Республикасы, Әлмәт районы, Кәләй ст.

Телефон: (8-855-3) 34-17-06. e-mail: Kaleykinskoe.Gku@tatar.ru.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенә муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

Урманчылык төзелеше

номеры	Кишәрлек урманчылыкларының атылышы	Урман кварталларының номерлары	Административ район	Гомуми мәйданы, га
1	2	3	4	5
1	Бота	3-117	Әлмәт	9228
		2	Зәй	67
Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе				9295
2	Рокашево	6-8, 34, 35, 37-84, 88-89	Әлмәт	6264
		6	Түбән Кама	19
		1-5, 9-33, 36, 85-87	Яңа Чишмә	3368
Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе				9651
3	Иске Ялтан	44, 45, 52, 53, 57, 58, 60-82, 85, 86	Әлмәт	3036

		1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-43, 46-51, 54-56, 59, 83-85, 87	Зэй	5325
Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе				8361
4	Чишмә 1	1-131	Әлмәт	14373
Урманчылык буенча жәмгысе				41680
шул исәптән административ районнар буенча			Әлмәт	32901
			Зэй	5392
			Яңа Чишмә	3368
			Түбән Кама	19

Урманчылык республиканың аз урманлы өлешендә урнашкан. Урман фонды урнашкан муниципаль районнарның урман белән каплану дәрәжәсе 10% (Яңа Чишмә муниципаль районы) башлап 30% (Зэй муниципаль районы) кадәр тәшкит итә, уртача алганда – 10%.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

1 нче карта-схема

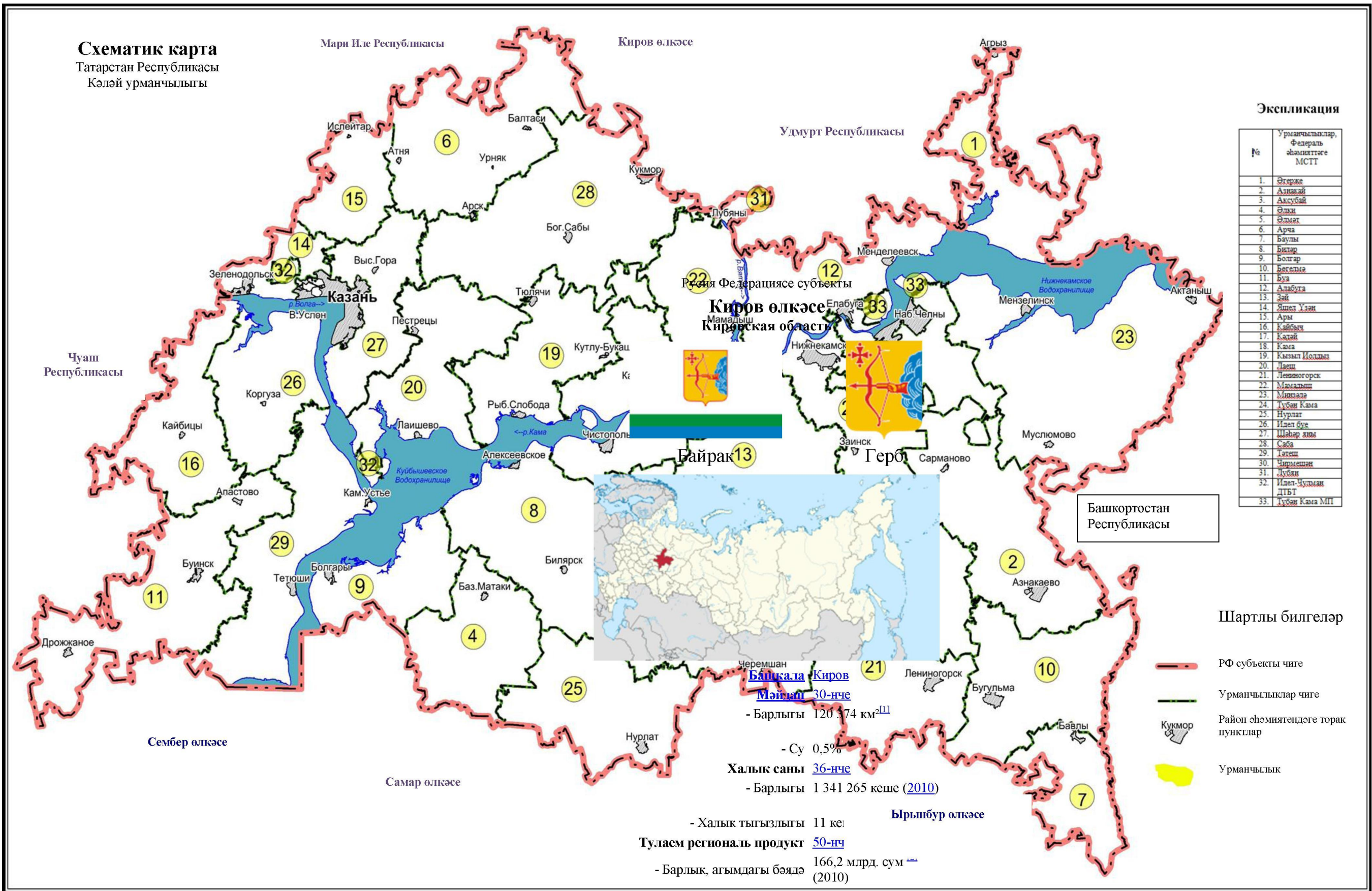
Схематик карта
Татарстан Республикасы
Кәләй урманчылыгы

Экспликация

№	Урманчылыктар, Федераль азияттаге МСТТ
1.	Өгерә
2.	Азнакай
3.	Аксубай
4.	Әлмә
5.	Әлмәт
6.	Арча
7.	Баулы
8.	Биләр
9.	Болгар
10.	Бөгелма
11.	Буа
12.	Алабуга
13.	Зәй
14.	Яшел Уян
15.	Ары
16.	Кайбыч
17.	Кадлай
18.	Кама
19.	Кызыл Иолдыз
20.	Лаеш
21.	Лениногорск
22.	Маматлыш
23.	Минзала
24.	Тубан Кама
25.	Нурлат
26.	Идел буге
27.	Шәһәр аны
28.	Саба
29.	Тәтеш
30.	Чирмешан
31.	Лубяны
32.	Идел-Чудман ДТБТ
33.	Тубан Кама МП

Шартлы билгеләр

- РФ субъекты чиге
- Урманчылыктар чиге
- Район әһәмиятендәге торак пунктлар
- Урманчылык

Байрақ 13
Герб
 - Барлығы 120 374 км²^[1]
 - Су 0,5%
Халык саны 36-нче
 - Барлығы 1 341 265 кеше (2010)
 - Халык тыгызлығы 11 ке
Тулаем региональ продукт 50-нч
 - Барлык, агымдагы баядә 166,2 млрд. сум^[4]
 (2010)

- Кеше башына 107,2 мең сум
Федераль округы Идел буге
Икътисади районы Идел-Нократ
Рәсми тел(ләр) рус теле
Губернатор Игорь Васильев (в.б)^[3]
Законнар чыгару Жыйынышы рәисе Владимир Быков^[4]

1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарға һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше

РФ ТРЭМның «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсү районнарына бүленеш нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районына кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына һәм урманлы районнарға бүленеше

№	Кишәрлек урманчылыкларының атылышы	Урман үсә торган зоналар	Урманлы район	Урман яклау районнарына бүленеш зонасы	Урман-орлык буенча районнарға бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Бота	Урман-дала зонасы	Россия Федерациясе Европа өлеше Урман-дала районы	Урман патологиясе буенча уртача куркыныч	Нарат өчен – 3, чыршы – 4, имән – 2	2-117	9295
2.	Рокашево					1-92	9651
3.	Иске Ялтан					1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-87	8361
4.	Чишмә 1					1-131	14373
Барлығы							41680

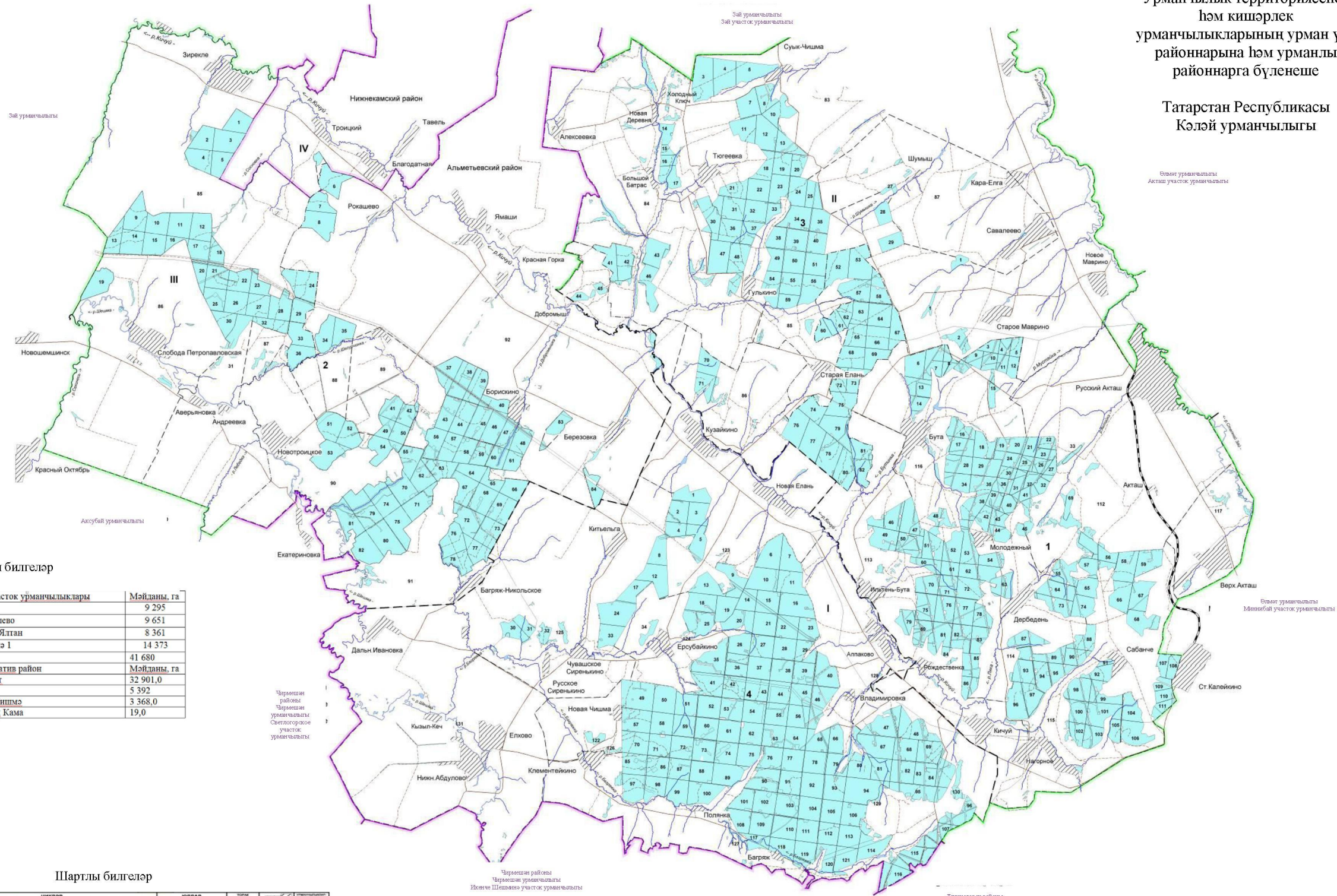
Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урман үсү районнарына һәм урманлы районнарға бүленеше 2 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

2 нче карта-схема

СХЕМАТИК КАРТА

Урманчылык территориясенә
һәм кишәрлек
урманчылыкларының урман үсү
районнарына һәм урманлы
районнарға бүленеше

Татарстан Республикасы
Кәләй урманчылыгы

Шартлы билгеләр

Участок урманчылыктары	Мәйданы, га
1 Бота	9 295
2 Рокашево	9 651
3 Иске Ялган	8 361
4 Чышмә 1	14 373
Барлығы:	41 680
Административ район	
Мәйданы, га	
I Әлмәт	32 901,0
II Зәй	5 392
III Яна Чышмә	3 368,0
IV Түбән Кама	19,0

Шартлы билгеләр

ЧЫШМА		ЮЛЛАР		Төрле урман үсү районы		Төрле урманлы районнар	

Россия Федерациясене Европа өлкәсе Урман-дала районы

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренен номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Барлыгы урманнар, шул исәптән	Бота	2-117	9295	
	Рокашево	1-92	9651	
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-87	8361	
	Чишмә 1	1-131	14373	
	Жәмгысе		41680	
1. Яклаучы урманнар, барлыгы шул исәптән	Бота		805	
	Рокашево		1767	
	Иске Ялтан		2178	
	Чишмә 1		975	
	Жәмгысе		5725	
1.1. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Бота	квартал өлешләре: 13, 14, 21, 55, 60, 61, 63, 64, 71,87, 91,96, 101, 104, 105, 112-117	158	РФ Урман кодексы, 102 ст., РФ Су кодексы, 65 ст.
	Рокашево	квартал өлешләре: 19, 35, 36, 42, 47, 48, 60, 70, 74, 76, 78, 79, 81, 82, 85, 86, 89-92	235	
	Иске Ялтан	квартал өлешләре: 1, 5, 8, 14, 16, 17, 27, 28, 32, 33, 36, 37, 48, 54, 57, 59, 61, 70, 79-84, 86,87	267	
	Чишмә 1	квартал өлешләре: 3, 5, 20, 21, 25, 27, 29-31, 51, 59, 67, 75, 79-81, 87, 89, 94, 97-99, 114, 117-121, 123-125, 127-129, 131	325	
Категориясе буенча жәмгысе			985	
1.2. табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, барлыгы шул исәптән	Бота		117	
	Рокашево		4	
	Иске Ялтан		29	
	Чишмә 1		124	
	Жәмгысе		274	
1.2.1. Россия Федерациясе	Бота	квартал өлешләре: 6-10, 15, 19, 20, 24, 29, 30, 35, 36, 39, 42-44, 54, 63,	117	Татарстан Республикасы

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
субъектлары милегендә булган, гомуми файдаланудагы тимер юллар, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары		96, 110-111, 115		Министрлар Кабинетының «Төбәк әһәмиятендәге яки Татарстан Республикасының муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2017 елның 29 августындагы 617 номерлы карары
	Рокашево	89 квартал өлеше	4	
	Иске Ялган	квартал өлешләре: 3, 47, 48, 72, 74-76, 84-86	29	
	Чишмә 1	квартал өлешләре: 64-66, 69, 77, 78, 84, 91, 92, 95, 103, 104, 107, 109, 110, 117, 129	124	
Категориясе буенча жәмгысе			274	
1.3. кыйммәтле урманнар, барлыгы шул исәптән	Бота		647	
	Рокашево		1532	
	Иске Ялган		1911	
	Чишмә 1		650	
	Жәмгысе		4740	
1.3.1. дала, ярымдала, урман даласы, урмантундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар	Бота	кварталлар: 2, 33, 45, 48, 84, квартал өлешләре: 112-117	530	«Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Рокашево	кварталлар: 1-8, 51-53, 87-88, квартал өлешләре: 85, 86, 89-92	1528	
	Иске Ялган	кварталлар: 4, 15, 29, 41-46, 71, квартал өлешләре: 1, 3, 5, 14, 16, 17, 27, 28, 70, 83-87	1882	
	Чишмә 1	кварталлар: 34, 126, 130, квартал өлешләре: 30, 31, 123-125, 127-129, 131	449	
Категориясе буенча жәмгысе			4389	
1.3.2. эрозиягә каршы урманнар	Чишмә 1	кварталлар: 32, 122	77	«Татарстан Республикасы

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренен номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
				территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
Категориясе буенча жәмгысе			77	
2. Эксплуатация урманнары	Бота	кварталлар: 3-5, 10-12, 16-18, 22-23, 25-28, 31-32, 34, 37-38, 40-41, 46-47, 49-53, 56-59, 62, 65-70, 72-83, 85-86, 88-90, 92-95, 97-100, 102-103, 106-109, квартал өлешләре: 6-9, 13-15, 19-21, 24, 29-30, 35-36, 39, 42-44, 54-55, 60-61, 63-64, 71, 87, 91, 96, 101, 104-105, 110-111, 115	8490	«Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Рокашево	кварталлар: 9-18, 20-34, 37-41, 43-46, 49-50, 54-59, 61-69, 71-73, 75, 77, 80, 83-84, квартал өлешләре: 19, 35-36, 42, 47-48, 60, 70, 74, 76, 78-79, 81-82	7884	
	Иске Ялган	кварталлар: 7, 10-13, 18-25, 30-31, 34-35, 38-40, 49-53, 55-56, 58, 60, 62-69, 73, 76-78, квартал өлешләре: 8, 32-33, 36-37, 47-48, 54, 57, 59, 61, 72, 74-75, 79-82	6183	
	Чишмә 1	кварталлар: 1-2, 4, 6-19, 22-24, 26, 28, 33, 35-50, 52-58, 60-63, 68, 70-74, 76, 82-83, 85-86, 88, 90, 93, 96, 100-102, 105-106, 108, 111-113, 115-116, квартал өлешләре: 3, 5, 20-21, 25, 27, 29, 51, 59, 64-67, 69, 75, 77-81, 84, 87, 89, 91-92, 94-95, 97-99, 103-104, 107, 109-110, 114, 117-121	13398	
Категориясе буенча жәмгысе			35955	

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

Жирләренә сыйфатлама күрсәткечләре	Урманчылык буенча барлыгы	
	Мәйданы, га	%
1	2	3
1. Жирләренә гомуми мәйданы	41680	100
2. Урманлы жирләр – барлыгы	39039,3	94
2.1. Урман үсемлекләре каплаган жирләр, барлыгы	38609,3	93
шул исәптән урман культуралары	5161,3	12
2.2. Урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр, барлыгы	430,0	1
шул исәптән		
– тоташмаган урман культуралары	226,8	1
– питомниклар һәм урман плантацияләре (дендрарийлар)	7,3	
– урман торгызу фонды, барлыгы	195,9	
шул исәптән		
– һәлак булган утыртмалар	4,3	
– кисентеләр	81,2	
– ачык, ташландык урыннар	110,4	
3. Урмансыз жирләр, барлыгы	2640,7	6
шул исәптән		
– сөрүлекләр	10,1	
– печән чабу урыннары	92,3	
– жәйләүләр	57,0	
– сулар	16,7	
– юллар, ызаннар	321,9	1
– утарлар һәм башка объектлар	27,5	
– сазлар	9,6	
– комнар	0,6	
– башка төрле жирләр	2105,0	5

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукый режим РФ УК 103 ст. белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ ЖК 27 ст.).

Махсус сакланучы табигый территорияләрдә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау яисә яңадан житештерү өлкәсендә, РФ ЖК, РФ УК, «Махсус сакланучы табигый территорияләр турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ

номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган түбәндәге махсус сакланучы табигый территорияләр бар.

Махсус сакланучы табигый территорияләр исемлеге

№ п/п	Махсус сакланучы табигый территориянең аталышы, аерып чыгарылган елы	Майданы, га		Кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
		объект	саклык зонасы			
1	2	3	4	5	6	7
1	«1910-1913 ел. чыршы һәм карагач урман культуралары» региональ эһәмияттәге табигать һәйкәле	6,4	0,5	Чишмә беренче, 117 квартал, 8, 17 бүл.	Ботаник Татар АССР Министрлар Советының «Табигать объектларын төбәк эһәмиятендәге табигать ядкәрләре итеп тану турында» 1987 елның 13 августындагы 344 номерлы карары	Табигый үсеш алу ареалы чикләрендәге урман-дала шартларында чыршы, эрбет, карагач культуралары

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кертү өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрән гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрән һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул яклаучы урманнарда, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләрә гамәлгә ашырылганда да тәэмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләрә уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яна шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисүләр барышында биотопларны

(биоценоз билэгән киңлекләрнең абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максималь саклау мөһим.

Үсемлекләрнең һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлеләген саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жиңмерелү нәтижеләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Элеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очраучы һәм зәгыйфь тере организм төрләренең потенциалы тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 20 нче таблицада чагылдырылды.

20 нче таблица

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

Номеры	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәнә. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эшләре буенча ачыкланырга мөмкин. Коры жәйдә су агымы киңәргә мөмкин.	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлеге кимендә 50 м, вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәннән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәрмә: буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертеләргә тиеш.
2	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торырга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин.	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлеге кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дөвалану яисә савыктыру

			максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярэт кылу объекты булып хезмэт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы кинәйтелергә мөмкин – хосусый тәртиптә билгеләнә.
3	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Кишәрлек артык дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда күренә. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә үләнә аз булган агачлыктар белән бирелә.	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыктар сыйфатында.
4	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыктарда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләрнең (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча яклаучы полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла.	Киңлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0.5 га кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәrmә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очраучы һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы кинәйтелергә тиеш
5	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлеге 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) – тауның текәлеге кимендә 20° булганда.	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлеге кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы эһәмиятле объект булып тора.
6	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары,	Азкуәтле туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар жыелмасы. Тау битләрендә,	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна

	известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	тау киртләчләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин.	комплексы кырыеннан киңлегенә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
7	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 м ³ башлап) һәм кантарлар.	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин уткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Известьташның калын катламының су белән былган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, жимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин.	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлегенә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
9	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган урыннар: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запасы 50 м ³ /га ким.	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жил аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана). Жил аударган агачлар-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә авуы нәтижәсе.	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла.
11	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятучы зур чыбык-чабыклар	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукыган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана).	Диләнке эшләгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Коры-сарылы һәм куышлы тере агачлар зарури сакланырга тиеш.

12	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәклекләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәклекләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр.	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәклекләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора.
13	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Кинь яфраклы токым агачлары: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарга караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәклекләр саклана.
14	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана.
15	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, зур коры-сары тупланган урыннарда чыршы шытымы.	Үренте чәчәклекләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләреннән тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренә яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары.	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләргә билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләргә булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәжәгать итәргә киңәш ителә. Әгәр бер нөсхә яисә затларның жыйнак төркеме ачыкланса, алар тирәли киңлегенә 50 метрлы буфер зонасын билгеләргә кирәк.
17	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар.	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә жылгә каршы торучанлыкны, бөжәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле

			объектлар составында саклана
18	Зур оялыктары булган агачлар	Зур оялыктары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәткә ия.	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киндәге - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтижеләре буенча тәгаенләштерелергә мөмкин.
19	Зур кырмыска оялары	0,5 м биегрәк булган кырмыска оялары.	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләргә тиегән буфер зонасы аерып чыгарыла.

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасын ясауга бәйлә булмаган объектларга, әлегә объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча чараларның территорияль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

РФ Хөкүмәтенәң 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы нигезендә «Яклаучы урманнар, эксплуатацияләнүче урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген» расланды.

Россия Федерациясенең Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау, яклау һәм торгызу максатларында да төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама киләсе таблицада китерелде.

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләре	Юлларның озынлыгы, чм					
	Барлыгы	Урман хужалыгыныкы (типлары буенча)				Гомуми файдаланудагы
		1	2	3	Жәмгысе	
1	2	3	4	5	6	7
Юллар, барлыгы ш.и.:	205,6	5,2	91,3	93,1	189,6	16,0
автомобиль	205,6	5,2	91,3	93,1	189,6	16,0
алардан:						
каты түшәмәле	12,3	0,8	1,4	–	2,2	10,1
грунт	193,3	4,4	89,9	93,1	187,4	5,9

Урманчылык территориясендә булган гомуми файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хужалыгы юллары агач материалы саты һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (әзерләнгән агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы белән башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ УК 14 статьясы нигезендә якланучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасы төзүгә бәйле булмаган объектларны урман фонды жирләрендә төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү РФ УК 21 статьясына нигезләнеп гамәлгә ашырыла.

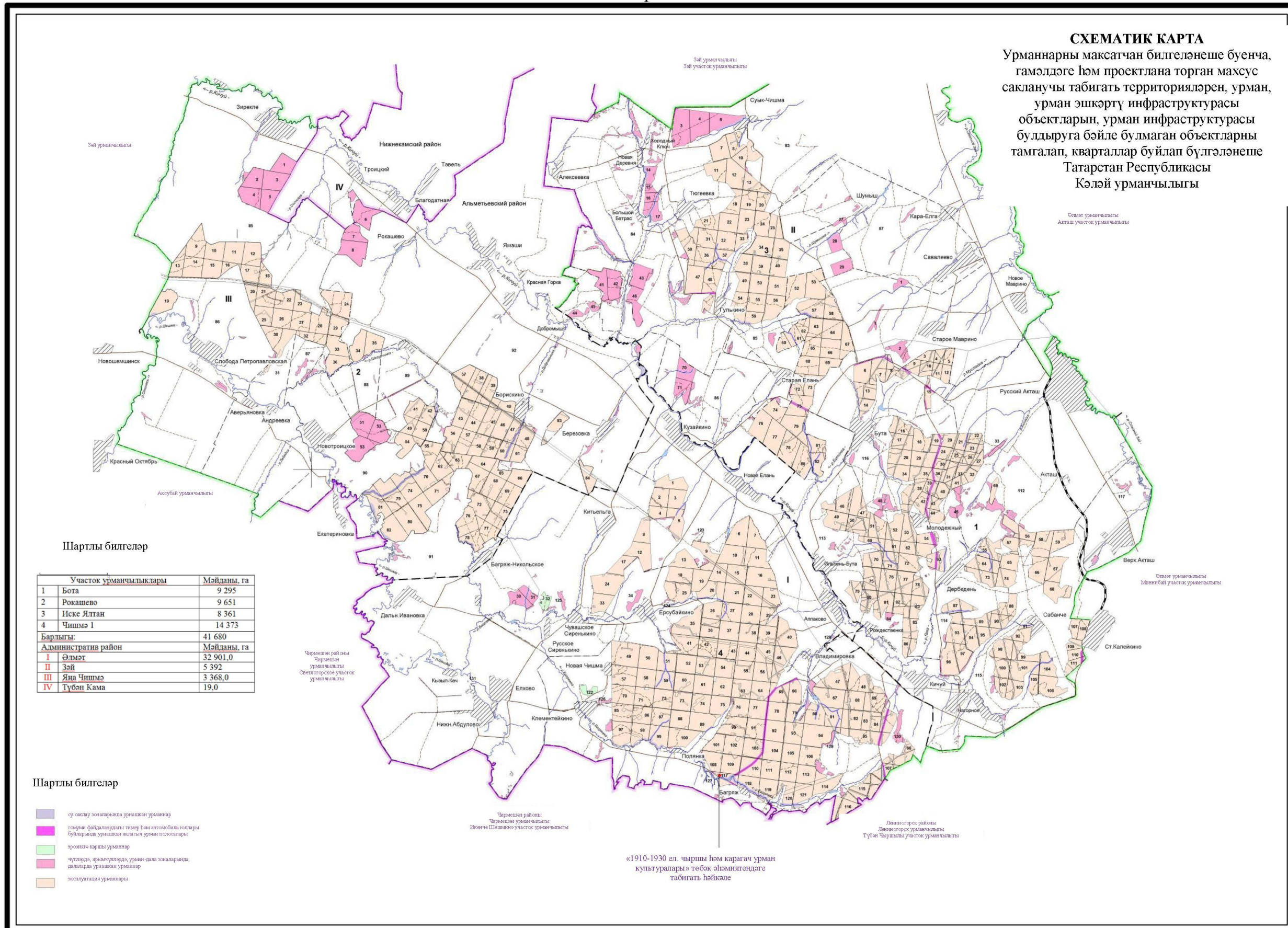
Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан жирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач материалын һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгеләнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

3 нче карта-схема

СХЕМАТИК КАРТА
 Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгеләнеше Татарстан Республикасы Кәләй урманчылыгы

Шартлы билгеләр

Участок урманчытыктары	Майданы, га
1 Бота	9 295
2 Рокашево	9 651
3 Иске Ялтан	8 361
4 Чинмә I	14 373
Бардыгы:	41 680
Административ район	Майданы, га
I Әлмәт	32 901,0
II Зәй	5 392
III Яна Чинмә	3 368,0
IV Түбән Кама	19,0

Шартлы билгеләр

- су саклау зоналарында урнашкан урманнар
- гоарман фидальчылыгы тимер йонма автомобиль юллары буйларында урнашкан асфальт урман полосоалары
- «ронинг» каршы урманнар
- күтүрмә, аркычлыгы, урман-дала зоналарында, далада урнашкан урманнар
- эксплуатация урманнары

«1910-1930 ел. чырыш һәм карагач урман культуралары» төбөк аһәмиятендәге табигать һайкале

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан файдалану урман мөнәсәбәтләрендә катнашучы булып саналучы гражданныр һәм юридик затлар тарафыннан гамәлгә ашырыла (РФ УК 4 ст.).

Шул ук вакытта, РФ УК 5 ст. нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм яңадан үстерү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлөп рөхсәтле файдалану төрләре 5 нче таблицادا күрсәтелде.

5 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Файдалану төрләре	Киш. урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
1. Агач материалы әзерләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 29 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1,3-5,7,8,10-25,27-88	8361
	Чишмә 1	1-131	14373
	Жәмгысе		41680
2. Чәер әзерләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 31 статьясы)	Бота	Кварталлар: 3-5, 11, 12, 16-18, 22, 23, 25-28, 31, 32, 34, 37, 38, 40, 41, 46, 47, 49-53, 56-59, 62, 65-70, 72-83, 85, 86, 88-90, 92, 94, 95, 97-100, 102, 103, 106-108; Квартал өлешләре: 6-10, 13-15, 19-21, 24, 29, 30, 35, 36, 39, 42-44, 54, 55, 60, 61, 63, 64, 71, 87,91, 93, 96, 101, 104, 105, 109-111	8031
	Рокашево	Кварталлар: 9-18, 20-34, 37-41, 43-46, 49, 50, 54-59, 61-69, 71-73, 75, 77, 80, 82, 84; Квартал өлешләре: 19, 35, 36, 42, 47, 48, 60, 70, 74, 76, 78, 79,81,83	7903
	Иске Ялтан	Кварталлар: 7, 10-13, 18-25, 30, 31, 34, 35, 38-40, 49-53, 55, 56, 58, 60, 62-69, 73, 77, 78; Квартал өлешләре: 8, 32, 33, 36, 37, 47, 48, 54, 57, 59, 61, 72, 74-76, 79-82	6049

Файдалану төрлөрө	Киш. урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлөшлөрө исемлеге	Майданы, га
	Чишмә 1	Кварталлар: 1, 2, 4, 6-19, 22-24, 26, 28, 33, 35-47, 49, 50, 52-58, 60-63, 68, 70-74, 76, 82, 85, 86, 88, 90, 93, 100-102, 105, 106, 111-113, 115, 116; Квартал өлөшлөрө: 3, 5, 20, 21, 25, 27, 29, 48, 51, 59, 64-67, 69, 75, 77-81, 83, 84, 87, 89, 91, 92, 94-99, 103, 104 107-110, 114, 117-121	12985
	Жәмгысе		34968
3. Агач булмаган урман ресурстары эзерләү һәм жыю (Россия Федерациясе Урман кодексының 32 ст.)	Бота	2-117	9162,0
	Рокашево	1-92	9428,4
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8097
	Чишмә 1	1-131	14063
	Жәмгысе		40750,4
4. Азык-төлек урман ресурстары эзерләү һәм дару үләннөрө жыю (Россия Федерациясе Урман кодексының 34 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
	Жәмгысе		41680
5. Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрлөрөн гамәлгә ашыру (Россия Федерациясе Урман кодексының 36 ст.)	Бота	2-117	8348,6
	Рокашево	1-92	9045,8
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	7455,1
	Чишмә беренче	1-131	13827,6
	Жәмгысе		38677,1
6. Авыл хужалыгы алып бару (Россия Федерациясе Урман кодексының 38 ст.)	Бота	2-117	6672,1
	Рокашево	1-92	7987,2
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	5498,4
	Чишмә беренче	1-131	12537,0
	Жәмгысе		32694,7
7. Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (Россия Федерациясе Урман кодексының 40 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
	Жәмгысе		41680
8. Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (Россия Федерациясе Урман кодексының 41 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1,3-5,7,8,10-25,27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
	Жәмгысе		41680

Файдалану төрлөрө	Киш. урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлөшлөрө исемлеге	Майданы, га
9. Урман плантацияләрө булдыру һәм аларны эксплуатацияләрө (Россия Федерациясе Урман кодексының 42 ст.)	Бота	Кварталлар: 3-5,11,12,16-18, 22, 23,25-28, 31, 32, 34, 37, 38, 40, 41, 46, 47, 49-53, 56-59, 62, 65-70, 72-83, 85, 86, 88-90, 92, 94, 95, 97-100, 102, 103, 106-108; Квартал өлөшләрө: 6-10, 13-15, 19-21, 24, 29, 30, 35, 36, 39, 42-44, 54, 55, 60, 61, 63, 64, 71, 87, 91, 93, 96, 101, 104,105,109-111	6032,7
	Рокашево	Кварталлар: 9-18, 20-34, 37-41, 43-46, 49, 50, 54-59, 61-69, 71-73, 75, 77, 80, 82, 84; Квартал өлөшләрө: 19, 35, 36, 42, 47, 48, 60, 70, 74, 76, 78, 79,81,83	6772,8
	Иске Ялтан	Кварталлар: 7, 10-13, 18-25, 30, 31, 34, 35, 38- 40,49-53, 55, 56, 58, 60, 62-69, 73, 77, 78; Квартал өлөшләрө: 8, 32, 33, 36, 37, 47, 48, 54, 57, 59, 61, 72, 74-76, 79-82	4672,1
	Чишмә 1	Кварталлар: 1, 2, 4, 6-19, 22-24, 26, 28, 33, 35-47, 49, 50, 52-58, 60-63, 68,70-74, 76, 82, 85, 86,88, 90, 93,100-102, 105, 106, 111-113, 115,116; Квартал өлөшләрө: 3, 5, 20, 21, 25, 27, 29, 48, 51, 59, 64-67, 69, 75, 77-81, 83, 84, 87, 89, 91, 92, 94-99, 103, 104 107-110, 114, 117-121	11866,1
	Жәмгысе		29343,7
10. Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрө, дару үләннәрө үстөрө (Россия Федерациясе Урман кодексының 39 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
	Жәмгысе		41680
10.1. Урман үсемлекләрөнен утырту материалын (үрентеләр, чәккеннәр) үстөрө (Россия Федерациясе Урман кодексының 39.1 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
	Жәмгысе		41680
11. Жир асты байлыкларын	Бота	2-117	6672,1

Файдалану төрлөрө	Киш. урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлөшлөрө исемлеге	Майданы, га
геологик өйрөнү, файдалы казылма ятмаларын эшкөртү буенча эшләр башкару (Россия Федерациясе Урман кодексының 43 ст.)	Рокашево	1-92	7987,2
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	5498,4
	Чишмә беренче	1-131	12537,0
	Жәмгысе		32694,7
12. Сусаклагычлар, башка төрлө ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 44 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
13. Линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 45 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
14. Агач материалы һәм башка төрлө урман ресурслары эшкөртү (Россия Федерациясе Урман кодексының 46 ст.)	Бота	Кварталлар: 3-5, 11, 12, 16-18, 22, 23, 25-28, 31, 32, 34, 37, 38, 40, 41, 46, 47, 49-53, 56-59, 62, 65-70, 72-83, 85, 86, 88-90, 92, 94, 95, 97-100, 102, 103, 106-108; Квартал өлөшлөрө: 6-10, 13-15, 19-21, 24, 29, 30, 35, 36, 39, 42-44, 54, 55, 60, 61, 63, 64, 71, 87, 91, 93, 96, 101, 104, 105, 109-111	6032,7
	Рокашево	Кварталлар: 9-18, 20-34, 37-41, 43-46, 49, 50, 54-59, 61-69, 71-73, 75, 77, 80, 82, 84; Квартал өлөшлөрө: 19, 35, 36, 42, 47, 48, 60, 70, 74, 76, 78, 79, 81, 83	6772,8
	Иске Ялтан	Кварталлар: 7, 10-13, 18-25, 30, 31, 34, 35, 38-40, 49-53, 55, 56, 58, 60, 62-69, 73, 77, 78; Квартал өлөшлөрө: 8, 32, 33, 36, 37, 47, 48, 54, 57, 59, 61, 72, 74-76, 79-82	4672,1
	Чишмә 1	Кварталлар: 1, 2, 4, 6-19, 22-24, 26, 28, 33, 35-47, 49, 50, 52-58, 60-63, 68, 70-74, 76, 82, 85, 86, 88, 90, 93, 100-102, 105, 106, 111-113, 115, 116;	11866,1

Файдалану төрлөрө	Киш. урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлөшлөрө исемлеге	Майданы, га
		Квартал өлөшлөрө: 3, 5, 20, 21, 25, 27, 29, 48, 51, 59, 64-67, 69, 75, 77-81, 83, 84, 87, 89, 91, 92, 94-99, 103, 104 107-110, 114, 117-121	
	Жәмгысе		29343,7
15. Дини эшчәнлекке гамэлгә ашыру (Россия Федерациясе Урман кодексының 47 ст.)	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
	Жәмгысе		41680
16. Россия Федерациясе Урман кодексының 6 статьясының 2 өлөшө нигезендә билгеләнгән бүтән төрлөр	Бота	2-117	9295
	Рокашево	1-92	9651
	Иске Ялтан	1, 3-5, 7, 8, 10-25, 27-88	8361
	Чишмә беренче	1-131	14373
	Жәмгысе		41680

2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ТОРГЫЗУ НОРМАТИВЛАРЫ

2.1. Урманнарда ағач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда ағач материалы эзерләү өчен файдалану РФ УК 29, 29.1, 30 статьялары, РФ Табиғат министрлыгының 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы белән расланган Ағач материалы эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Ағач материалы эзерләү эшкуарлык эшчәнлегенә максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган искәртмәле очрақларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен ағач материалы эзерләүгә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә ағач материалы эзерләү өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлегенә 5 нче таблицада күрсәтелде.

Диләнкәдә (урман кишәрлегенә кисү өчен билгеләнгән урман утыртмаларын урнашкан бер өлешендә, урман-таксация бүлемтегендә, урман кварталында) ағач материалы эзерләү өчен түбәндәгеләрне кисү рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 16 ст.):

- 1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 2) урманнарны тәрбия кылганда, һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 3) РФ УК 13, 14 һәм 21 статьяларында каралган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә теләсә нинди яшьтәге урман утыртмаларын.

Ағач эзерләү эше эксплуатация урманнарында, яклаучы урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр Россия Федерациясенең Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Эксплуатация урманнарында ағач эзерләү максатында тоташ һәм сайланма кисүләр гамәлгә ашырыла.

Сайланма кисүләр үзләренә эйләнә-тирәлеккә хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, яклаучы урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәсә һәм РФ УК 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очрақларда яклаучы урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла.

Урман ағачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерләнгән ағач материалын алып чыгу ағач материалы эзерләү максатларында урман

кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнә торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамәсе яисә Россия Федерациясе Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт нигезендә эзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән срок эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (агач алуның рөхсәт ителгән күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләр яшен бозып, агач материалы эзерләү тыела.

2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару РФ УК 29 ст., «Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентеләрнең яшьләрен билгеләү турында» 2015 елның 09 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме 6 таблицада китерелде.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган агачларны сайланма кисүләр буенча диләнке исәпләмәсе 7 нче таблицада китерелде.

Урман хужалыгы регламенты гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр
буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Яклаучы урманнар														
Яклаучы урман категорияләре – Су саклау зоналарында урнашкан урманнар														
сайланма кисүләр														
Хужалык бүлемтеге – Имәнле														
Токымы – тәбән. кәүс. имән, 1 б-3 бонитет														
Барлыгы хисапка кертелде	7,2	1,01									7,2	1,01		
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты														
1 мәртәбәдә киселә торган запас														
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке														
– тамыр		0,000												
- ликвид		0,000												
– эшкә яраклы		0,000												
Хужалык бүлемтеге – Усаклы														
Токымы – УСАК														

Күрсәткелләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
чоры														
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	0,05								0,05					
– тамыр		0,002								0,002				
- ликвид		0,002								0,002				
– эшкә яраклы														
Хужалык бүлемтеге – Имәнле														
Токымы – тәбән. кәүс. имән, 4 б-5 бонитет														
Барлығы хисапка кертелде	3,4	0,31									3,4	0,31		
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты														
1 мәртәбәдә киселә торган запас														
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке														
– тамыр		0,000												
- ликвид		0,000												
– эшкә яраклы		0,000												
Хужалык бүлемтеге – Тирәкле														
Токымы – Тирәк культуралары														
Барлығы хисапка	1,5	0,33							1,5	0,33				

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
диләнке														
– тамыр		0,007							0,2	0,007				
- ликвид		0,006								0,006				
– эшкә яраклы		0,001								0,001				
Гомуми файдаланудагы тимер юл, уртак файдаланудагы федераль автомобиль юллары, Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә торучы гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйлап урнашкан яклау урман категорияләре – Яклаучы урманнар категориясе														
сайланма кисүләп														
Хужалык бүлемтеге – Наратлы														
токымы – нарат														
Барлығы хисапка кертелде	0,6	0,14									0,6	0,14		
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты														
1 мәртәбәдә киселә торган запас														
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке														
– тамыр														
- ликвид														
– эшкә яраклы														
Хужалык бүлемтеге – Имәнле														
Токымы – тәбән. кәүс. имән, 1 б-3 бонитет														
Барлығы хисапка	1	0,16					0,1	0,02			0,9	0,14		

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
кертелде														
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		6,25						50						
1 мәртәбәдә киселә торган запас	0,1	0,01					0,1	0,01						
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	0,01						0,01							
– тамыр		0,001						0,001						
- ликвид		0,001						0,001						
– эшкә яраклы		0,001						0,001						
Хужалык бүлемтеге – Каенлы														
Токымы – КАЕН														
Барлығы хисапка кертелде	0,5	0,1							0,5	0,1				
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		20								20				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	0,5	0,02							0,5	0,02				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә	0,05								0,05					

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
тотылучы диләнке														
– тамыр		0,002								0,002				
- ликвид														
– эшкә яраклы														
Хужалык бүлемтеге – Усаклы														
Токымы – УСАК														
Барлығы хисапка кертелде	9,5	1,99			0,7	0,2	4,4	1,02	3,2	0,61			1,2	0,16
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		20,6				30		25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	8,3	0,41			0,7	0,06	4,4	0,26	3,2	0,09				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	0,83				0,07		0,4		0,32					
– тамыр		0,041				0,006		0,026		0,009				
- ликвид		0,040				0,006		0,025		0,009				
– эшкә яраклы		0,022				0,003		0,014		0,005				
Хужалык бүлемтеге – Юкәле														
Токымы – Юкә														
Барлығы хисапка кертелде	6	1,76					4,4	1,34	1,2	0,34	0,4	0,08		
Гомуми		22,16						25		15				

Күрсәткелләр	Барлыгы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
запастан урт. сайлап алу проценты														
1 мәртәбәдә киселә торган запас	5,6	0,39					4,4	0,34	1,2	0,05				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	0,56						0,44		0,12					
– тамыр		0,039						0,034		0,005				
- ликвид		0,034						0,03		0,004				
– эшкә яраклы		0,016						0,014		0,002				
Категориясе буенча жәмгысе: Россия Федерациясе субъектлары милегендә булган, гомуми файдаланудагы тимер юллар, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары														
Барлыгы хисапка кертелде	17,6	4,15			0,7	0,2	8,9	2,38	4,9	1,05				
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		20				30		26		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	14,5	0,83			0,7	0,06	8,9	0,61	4,9	0,16				
Урт. кабатлану чоры														
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	1,45				0,07		0,89		0,49					

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
– тамыр		0,083				0,006		0,061		0,016				
- ликвид		0,075				0,006		0,056		0,013				
– эшкә яраклы		0,039				0,003		0,029		0,007				
Яклаучы урман категориясе – дала, ярымдала, урман-дала, урман-тундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар сайланма кисүләре														
Хужалык бүлемтеге – Наратлы														
токымы – нарат														
Барлыгы хисапка кертелде	56,7	18,51					19,4	7,04	30,7	9,78	6,6	1,69		
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		17,34						25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	50,1	3,21					19,4	1,76	30,7	1,45				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	5,01						1,94		3,07					
– тамыр		0,321						0,176		0,145				
- ликвид		0,299						0,164		0,135				
– эшкә яраклы		0,275						0,151		0,124				
Хужалык бүлемтеге – Имәнле														
Токымы – тәбән. кәүс. имән, 1 б-3 бонитет														
Барлыгы хисапка кертелде	130,4	24,47					53,7	11,85	67,8	11,03				
Гомуми		18,96						25		15				

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
запастан урт. сайлап алу проценты														
1 мәртәбәдә киселә торган запас	121,5	4,64					53,7	2,97	67,8	1,67				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	12,15						5,37		6,78					
– тамыр		0,464						0,297		0,167				
- ликвид		0,408						0,261		0,147				
– эшкә яраклы		0,258						0,165		0,093				
Хужалык бүлемтеге – Каенлы														
Токымы – КАЕН														
Барлыгы хисапка кертелде	106,9	20,59					42,9	9,64	58,1	10,02	4,9	0,82	1	0,11
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		19,04						25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	101	3,92					42,9	2,41	58,1	1,51				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	10,1	0,392					4,29		5,81					

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
– тамыр		0,039						0,241		0,151				
- ликвид		0,012						0,024		0,015				
– эшкә яраклы								0,007		0,005				
Хужалык бүлемтеге – Усаклы														
Тоқымы – УСАК														
Барлығы хисапка кертелде	589,9	126,18			42,2	9,98	353,9	79,63	151,9	29,6				
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		21,7				30		25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	548	27,38			42,2	2,99	353,9	19,94	151,9	4,45				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	54,8				4,22		35,39		15,19					
– тамыр		2,738				0,299		1,994		0,445				
- ликвид		2,628				0,287		1,914		0,427				
– эшкә яраклы		1,446				0,158		1,053		0,235				
Хужалык бүлемтеге – Имәнле														
Тоқымы – тәбән. кәүс. имән, 4 б-5 бонитет														
Барлығы хисапка кертелде	29,4	3,33							10,6	1,34	18,2	1,95	0,6	0,04
Гомуми запастан урт. сайлап алу		6,31								16				

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
проценты														
1 мәртәбәдә киселә торган запас	10,6	0,21							10,6	0,21				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	1,06								1,06					
– тамыр		0,021								0,021				
- ликвид		0,019								0,019				
– эшкә яраклы		0,013								0,013				
Хужалык бүлемтеге – Юкәле														
Токымы – Юкә														
Барлығы хисапка кертелде	260,4	72,2 6					109,2	34,39	143,9	36,48	7,3	1,39		
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		19,47						25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	253,1	14,07					109,2	8,6	143,9	5,47				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	25,31						10,92		14,39					
– тамыр		1,407						0,86		0,547				
- ликвид		1,252						0,765		0,487				

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
– эшкә яраклы		0,576						352		0,224				
Хужалык бүлемтеге – Тирәкле														
Токымы – Тирәк культуралары														
Барлығы хисапка кертелде	2,5	0,59							1,4	0,31	1,1	0,28		
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		8,47								16				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	1,4	0,05							1,4	0,05				
Урт. кабатлану чоры	10													
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	0,14								0,14					
– тамыр		0,005								0,005				
- ликвид		0,004								0,004				
– эшкә яраклы		0,001								0,001				
Категориясе буенча жәмгысе: далаларда, ярымдала, урман даласы, урман-тундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар														
Барлығы хисапка кертелде	1176,2	265, 93			42,2	9,98	579,1	142,55	464,4	98,56	83,4	13,95	7,1	0,89
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		20,11				30		25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган	1085,7	53,48			42,2	2,99	579,1	35,68	464,4	14,81				

Күрсәткелләр	Барлыгы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
запас														
Урт. кабатлану чоры														
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	108,57				4,22		57,91		46,44					
– тамыр		5,348				0,299		3,568		1,481				
- ликвид		4,649				0,287		3,128		1,234				
– эшкә яраклы		2,581				0,158		1,728		0,695				
Яклаучы урманнар буенча жәмгысе														
Сайланма кисүләр буенча жәмгысе														
Барлыгы хисапка кертелде	1212,3	272,68			42,9	10,18	588	144,93	471,3	100,04	101,8	16,48	8,3	1,05
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		19,94				30		25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	1102,2	54,38			42,9	3,05	588	36,29	471,3	15,04				
Урт. кабатлану чоры														
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	110,22				4,29		58,8		47,13					
– тамыр		5,438				0,305		3,629		1,504				
- ликвид		4,73				0,293		3,184		1,253				
– эшкә яраклы		2,621				0,161		1,757		0,703				
шул исәптән хужалыклар буенча ылыслы														
Барлыгы	57,3	18,6					19,4	7,04	30,7	9,78	7,2	1,83		

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
хисапка кертелде		5												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		17,21						25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	50,1	3,21					19,4	1,76	30,7	1,45				
Урт. кабатлану чоры														
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	5,01						1,94		3,07					
– тамыр		0,321						0,176		0,145				
- ликвид		0,299						0,164		0,135				
– эшкә яраклы		0,275						0,151		0,124				
Каты яфраклы														
Барлығы хисапка кертелде	171,4	29,28					53,8	11,87	78,4	12,37	38,6	5	0,6	0,04
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		16,6						25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	132,2	4,86					53,8	2,98	78,4	1,88				
Урт. кабатлану чоры														
Ел саен исәпкә	13,22						5,38		7,84					

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	га	мең м ³	0,9 һәм күбрәк		0,8		0,7		0,6		0,5		0,4-0,3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
тотылучы диләнке														
– тамыр		0,486						0,298		0,188				
- ликвид		0,428						0,262		0,166				
– эшкә яраклы		0,272						0,166		0,106				
йомшак яфраклылар														
Барлығы хисапка кертелде	983,6	224,75			42,9	10,18	514,8	126,02	362,2	77,89	56	9,65	7,7	1,01
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		20,61				30		25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	919,9	46,31			42,9	3,05	514,8	31,55	362,2	11,71				
Урт. кабатлану чоры														
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	91,99				4,29		51,48		36,22					
– тамыр		4,631				0,305		3,155		1,171				
- ликвид		4,003				0,293		2,758		0,952				
– эшкә яраклы		2,074				0,161		1,44		0,473				

ЫҒЫСЛЫ	3191	1696	719	719	671	105	1	34		12,7		35	21	19	15		10	3,2	2,8	2,6	91	10	655	361
Каты яфр.	2481	320	1273	491	464	424	106	65,9		6,3		34	37	40	39		30	4,9	4,3	2,8	65	13	608	479
ЙОМШ. яфраклыларга.	22104	1009	5685	3818	4225	11185	2754	2408,2		80,1		414	641	771	609		604	129,3	115,9	79,1	68	19	3817	9366

2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

8 нче таблица

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре		Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	
1	2	3	4	5	6
Кәләй урманчылыгы					
<u>Яклаучы урманнар</u>					
Ылыслы					
Өстенлек итүче токым – нарат					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	49,2	2,6	51,8
		мең м3	12,43	0,87	13,3
2	Кабатлану чоры	ел	10	15	
3	Ел саен файдалану күләме	га	4,9	0,2	5,1
	Сайлана торган тамыр запасы	м3	213	11	224
	Ликвидлы	м3	163	9	172
	Эшкә яраклы	м3	112	7	119
Өстенлек итүче токым – чыршы					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	24,0		24
		мең м3	3,130		3,13
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	
2	Ел саен файдалану күләме	га	2,4		2,4
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	102,0		102
	Ликвидлы	м3	77,0		77
	Эшкә яраклы	м3	53,0		53
Жәмгысе ылыслы					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	73,7	2,6	76,3
		мең м3	15,680	0,87	16,55
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	
2	Ел саен файдалану күләме	га	7,4	0,2	7,6

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре		Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	
1	2	3	4	5	6
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	317,0	11	328
	Ликвидлы	м3	242,0	9	251
	Эшкә яраклы	м3	166,0	7	173
Каты яфраклы					
Өстенлек итүче токым – имән					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	17,8	9,9	27,7
		мең м3	2,490	1,49	3,98
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	
2	Ел саен файдалану күләме	га	1,8	0,7	2,5
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	74,0	25	99
	Ликвидлы	м3	49,0	21	70
	Эшкә яраклы	м3	19,0	10	29
Жәмгысе каты яфраклы					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	17,8	9,9	27,7
		мең м3	2,490	1,49	3,98
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	
2	Ел саен файдалану күләме	га	1,8	0,7	2,5
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	74,0	25	99
	Ликвидлы	м3	49,0	21	70
	Эшкә яраклы	м3	19,0	10	29
Йомшак яфраклылар					
Өстенлек итүче токым – каен					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	0,1	36,6	36,7
		мең м3	0,010	6,23	6,24
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	
2	Ел саен файдалану күләме	га	–	3,7	-
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	–	141	–
	Ликвидлы	м3	–	121	–
	Эшкә яраклы	м3	–	74	–
Өстенлек итүче токым – усак					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	4,5	27,7	32,2
		мең м3	0,660	4,22	4,88
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләрә		Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	
1	2	3	4	5	6
2	Ел саен файдалану күләме	га	0,5	2,8	3,3
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	18,0	130	148
	Ликвидлы	м3	12,0	103	115
	Эшкә яраклы	м3	5,0	39	44
Өстенлек итүче токым – юкә					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	0,0	37,6	37,6
		мең м3	0,000	9,34	9,34
2	Кабатлану чоры	ел	0,0	10	10
2	Ел саен файдалану күләме	га	0,0	3,8	3,8
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	0,0	187	187
	Ликвидлы	м3	0,0	149	149
	Эшкә яраклы	м3	0,0	74	74
Жәмгысе йомшак яфраклы					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	4,6	101,9	106,5
		мең м3	0,670	19,79	20,46
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	25
2	Ел саен файдалану күләме	га	0,5	10,3	10,8
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	18,0	458	476
	Ликвидлы	м3	12,0	373	385
	Эшкә яраклы	м3	5,0	187	192
Яклаучы урманнар буенча жәмгысе					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	96,1	114,4	210,5
		мең м3	18,840	22,15	40,99
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	25
2	Ел саен файдалану күләме	га	9,7	11,2	20,9
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	409,0	494	903
	Ликвидлы	м3	303,0	403	706
	Эшкә яраклы	м3	190,0	204	394
Эксплуатация урманнары					
ылыслы					
Өстенлек итүче токым – нарат					
1	Урман таләпләре буенча	га	194,0	149,1	343,1

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре		Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	
1	2	3	4	5	6
	ачыкланган фонд	мең м3	25,190	44,84	70,0
2	Кабатлану чоры	ел	15,0	15	30,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	19,4	9,9	29,3
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	741,0	641	1382,0
	Ликвидлы	м3	561,0	545	1106,0
	Эшкә яраклы	м3	378,0	384	762,0
Өстенлек итүче токым – чыршы					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	466,3	120,3	586,6
		мең м3	53,790	21,67	75,5
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	10	20,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	46,6	12	58,6
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	1582,0	470	2052,0
	Ликвидлы	м3	1203,0	400	1603,0
	Эшкә яраклы	м3	813,0	279	1092,0
Жәмгысе ылыслы					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	660,3	269,4	929,7
		мең м3	78,980	66,51	145,5
2	Кабатлану чоры	ел			0,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	66,0	21,9	87,9
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	2323,0	1111	3434,0
	Ликвидлы	м3	1764,0	945	2709,0
	Эшкә яраклы	м3	1191,0	663	1854,0
Өстенлек итүче токым – имән					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	208,0	1,7	209,7
		мең м3	23,320	0,37	23,7
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	25,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	20,8	0,1	20,9
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	761,0	5	766,0
	Ликвидлы	м3	494,0	4	498,0
	Эшкә яраклы	м3	193,0	2	195,0
Өстенлек итүче токым – тәб. кәүс. имән					
1	Урман таләпләре буенча	га	19,7	0	19,7

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре		Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	
1	2	3	4	5	6
	ачыкланган фонд	мең м3	2,170	0	2,2
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	0	10,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	2,0	0	2,0
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	66,0	0	66,0
	Ликвидлы	м3	43,0	0	43,0
	Эшкә яраклы	м3	17,0	0	17,0
Өстенлек итүче токым – өрәңге					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	23,3	0	23,3
		мең м3	3,320	0	3,3
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	0	10,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	2,3	0	2,3
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	111,0	0	111,0
	Ликвидлы	м3	72,0	0	72,0
	Эшкә яраклы	м3	28,0	0	28,0
Жәмгысе каты яфраклы					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	251,0	1,7	252,7
		мең м3	28,810	0,37	29,2
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	15	25,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	25,1	0,1	25,2
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	938,0	5	943,0
	Ликвидлы	м3	609,0	4	613,0
	Эшкә яраклы	м3	238,0	2	240,0
Йомшак яфраклылар					
Өстенлек итүче токым – каен					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	132,6	563,9	696,5
		мең м3	17,460	92,52	110,0
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	10	20,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	13,3	56,4	69,7
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	457,0	1962	2419,0
	Ликвидлы	м3	319,0	1667	1986,0
	Эшкә яраклы	м3	183,0	1001	1184,0
Өстенлек итүче токым – усак					

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләрә		Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	
1	2	3	4	5	6
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	42,0	165,8	207,8
		мең м3	3,070	20,56	23,6
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	10	20,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	4,2	16,6	20,8
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	113,0	627	740,0
	Ликвидлы	м3	75,0	499	574,0
	Эшкә яраклы	м3	34,0	189	223,0
Өстенлек итүче токым – юкә					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	156,0	41,8	197,8
		мең м3	26,030	9,78	35,8
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	10	20,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	15,6	4,2	19,8
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	705,0	241	946,0
	Ликвидлы	м3	423,0	192	615,0
	Эшкә яраклы	м3	246,0	97	343,0
Жәмгысе йомшак яфраклы					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	330,6	771,5	1102,1
		мең м3	46,560	122,86	169,4
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	10	20,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	33,1	77,2	110,3
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	1275,0	2830	4105,0
	Ликвидлы	м3	817,0	2358	3175,0
	Эшкә яраклы	м3	463,0	1287	1750,0
Эксплуатация урманнары буенча жәмгысе					
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	1241,9	1042,6	2284,5
		мең м3	154,350	189,74	344,1
2	Кабатлану чоры	ел	10,0	10	20,0
2	Ел саен файдалану күләме	га	124,2	99,2	223,4
3	Сайлана торган тамыр запасы	м3	4536,0	3946	8482,0
	Ликвидлы	м3	3190,0	3307	6497,0
	Эшкә яраклы	м3	1892,0	1952	3844,0

Тәрбияви кисүләр Россия ТРЭМның «Урманнарны тәрбия кылу кагыйдэләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрәндәге 626 номерлы боерыгына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Боерык нигезендә урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары киләсе таблицада китерелде.

Урманны тәрбия кылганда кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
	Кисенте яшенә карап, шытым бирүче агач токымыннан барлыкка килгән орлыклы һәм беренче генерацияле ылыслы һәм каты яфраклы		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
	100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшь	50 елдан азрак
1	2	3	4	5	6
тоныкландырулар	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
тазартулар	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
Сирәкләүләр	21-60	21-40	21-40	21-30	11-20
Аркылы кисүләр	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары киләсе таблицада китерелде.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбия яши башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисентең яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Нарат утыртмалары							
1.1. Нарат утыртмалары, саф һәм 2 берәмлеккә кадәр юкә катыш	мүкле (III-IV)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8С2 Б
	нарат жиләкле (II-I)	5-10	0,8	20-25	0,8	15-20	(8-9) С
			0,6	10-12	0,7	15-20	(1-2) Б
	катлаулы (I-Ia)	5-10	0,8	20-30	0,8	20-25	(9-10) С
			0,6	10-12	0,7	15-20	(1-+) Б
кара жиләкле (I-II)	5-10	0,9 0,7	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) С (1-2) Б	
озын мүкле (III)	8-10	0,9	15-20	0,9	10-15	8С2Б	

Урман утыртмаларының кесүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрби яли башла у яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кесүләр		Кисент енең яшенә (өлгерү дәрәжә сенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдаш арның минималь йомыклығы	кесү ешлығы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кесү ешлығы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
			0,7	10-15	0,8	15-20	
1.2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы-яфраклы (5-7 нарат, 3-5 яфраклы)	мүкле (III-IV)	4-7	0,9 0,7	20-30 10-15	0,9 0,8	15-20 15-20	(7-8) С (2-3) Б
	нарат жыләкле (II-I)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,6	25-30 15-20	(8-9) С (1-2) Б
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-45 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(8-10) С (0-2) Б
	кара жыләкле (I-II)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(7-9) С (1-3) Б
	озын мүкле (III)	4-7	0,8 0,6	20-30 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(6-8) С (2-4) Б
1.2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7 яфраклы катнашкан наратлы-яфраклы	нарат жыләкле (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-8) С (2-4) Б
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-9) С (1-4) Б
	кара жыләкле (I-II)	3-5	0,7 0,5	30-45 10-15	0,8 0,6	25-35 15-20	(6-8) С (2-4) Б
	озын мүкле (III)	4-6	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(5-7) С (3-5) Б
1.3. Яфраклы-наратлы (7 берәмлектән артык яфраклы, агачлар саны житәрлек булганда кимендә 3 нарат)	Нарат жыләкле	3-5	–	–	–	–	(5-8) С (2-5) Б
	катлаулы	3-5	–	–	–	–	(6-9) С (1-4) Б
	кара жыләкле	4-6	–	–	–	–	(5-8) С (2-5) Б
	озын мүкле	4-7	–	–	–	–	(4-7) С (3-6) Б
2. Чыршы утыртмалары							
2.1. Чыршы утыртмалары: саф һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы катнашында	катлаулы (Ia-I)	8-10	0,8 0,7	15-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-20	(9-10) Е (0-1) Б (Ос)
	кара жыләкле (I-II)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрби яли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисент ененә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдаш арның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
2.2. Чыршылы-яфраклы, составында чыршы өстенлек итүче: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы	катлаулы (Ia-I)	6-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,6	25-35 10-15 (20)	(9-10) Е (0-1) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	6-8	0,7 0,5	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	6-8	0,7 0,6	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашкан чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	0,7 0,5	30-50 8-12	0,7 0,5	30-40 10-15 (20)	(8-10) Е (0-2) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл. юк 0,4	чикл. юк юк 6-7	чикл. юк 0,5	чикл. юк юк 8-12	(8-10) Е (0-2) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	4-6	чикл. юк 0,5	30- 40/100 8-10	чикл. юк 0,6	30- 40/100 8-12	(7-8) Е (2-3) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	–	–	–	–	(>4) Е (<6) Б (Ос)
3. Имән утыртмалары							
3.1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	10-15	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Д (1-2)

1	2	3	Сирэклэу		Аркылы кисүлэр		8
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
							Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б.ток.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Ол. ч., б.ток.
3.2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токымнар белән)	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	4-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Д (1-3) Лп, Яс, Е
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле (II-III; I)	4-6	0,7 0,6	30-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Ч, б.т.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-30 15-20	(7-9) Д (1-3) Ол.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрби яли башла у яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисент енен яшенә (өлгерү дәрәжә сенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдаш арның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдаш ларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							ч., б.ток.
3.2.1. Составында 3-4 берәмлек имән катнашулы катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Саф имәнлекләр юкәле-күрәнле (III-II; IV)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле (II-III; I)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-7) Д (3-4) Ол. ч., б.ток.
3.3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен житәрлек күләмдә имән катнаша торган катлаулы утыртмалар	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	2-4					(5-7) Д (3-5) б.т.
	Саф имәнлекләр юкәле-күрәнле (III-II; IV)	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.
	Дымлы	2-4					(4-7) Д

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрби яли башла у яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисент енен яшенә (өлгерү дәрәжә сенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдаш арның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	имәнлекләр юкәле (III-IV; II)						(3-6) б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	2-4					(4-7) Д (3-6) Ол. ч, б.ток.
4. Каен утыртмалары							
4.1. Каен утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	нарат жиләкле-чәчбайлы (II-I)	10-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С
	катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С (Е)
	кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С (Е)
	озын мүкле (III-IV)	12-15	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,6	20-25 10-15	(8-10) Б (0-2) С
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-10	>0,8 0,7	25-35 8-10	0,8 0,6	25-35 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (С)
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-10	>0,8 0,7	25-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (С)
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(8-10) Б (0-2) Е
4.2. Каенлы-усаклы утыртмалар, башка токымнар	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) С (0-+) Ос
	кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) С (0-+) Ос
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) Е, С

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрби яли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисент енең яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдаш арның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							(0-+)Ос
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (0-+) Ос
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (0-+) Ос
4.3. Каенлы-чыршылы (каен чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – чыршының икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-6	0,8 0,6	20-35 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	25-30 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
5. Усак утыртмалары							
5.1. Усак утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
	кара жиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-12	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б

1	2	3	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		8
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
5.2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче яруссы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,5	30-40 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б II яр. (Пдр) 10Е
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б II яр. (Пдр) 10Е
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б II яр. (Пдр) 10Е
6. Юкә утыртмалары							
6.1. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар							
6.1.1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымдагылар	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) С, Е, б.ток.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрби яли башла у яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисент енен яшенә (өлгерү дәрәжә сенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдаш арның минималь йомыклығы	кисү ешлығы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлығы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
кушылмасы белән	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) С, Е, б.ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-25 10-15	(8-10) Лп (0-2) Е, Д, б. ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) Е, Д, б.ток.
6.1.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) С, Е, б. ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) С, Е, б. ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	6-8	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10-15	(7-10) Лп (0-3) Е, Д, б.ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) Е, Д, б.т.
6.2. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар							
6.2.1. Чиста юкә утыртмалары һәм	катлаулы вак үләнле юкәлекләр	5-7	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп башк.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрби яли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисент енең яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдаш арның минималь йомыклығы	кисү ешлығы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлығы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымдагылар кушылмасы белән	(II-III)						ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп башк. ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	5-7	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	10 Лп башк. ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп башк. ток.
6.2.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Лп (0-1) башк. ток. (9-10)
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	Лп (0-1) башк. ток. (9-10)
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	4-6	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	Лп (0-1) башк. ток. (9-10)
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	Лп (0-1) башк. ток. (9-10) Лп (0-1) башк. ток. (9-10)
7. Зирек утыртмалары							
7.1. Саф кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар катнашында	Елга буенда үсә торган-эре үләнле кара зиреклекләр (II-I)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	(7-10) Ол. ч. (0-3) Е, Д
	Кара зиреклек сазлыклы-зур	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	10 Ол. ч.,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрби яли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисент енең яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
1	2	3	4	5	6	7	8
	үләнле (III-II)						башк. ток. б.
7.2. Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токимнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган-эре үләнле кара зиреклекләр (II-I)	8-10	0,8 0,6	20-30 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(6-8) Ол. ч., (2-4) Е. Д. др. п.
8. Тирәк утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токимнар катнашындагы тирәк утыртмалары		2-4	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10	
9. Чәчбай утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токимнар катнашындагы чәчбай утыртмалары		3-4	0,8 0,7	20-30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8	

Искәрмәләр:

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0гә тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Запас буенча технологик коридорларны 5-7%ка кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 9 нчы таблицада китерелде.

РФ УК 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганақларын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булған һәм зарарланған урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән ағач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми.

Кисүләрнең барлык төрләре буенча ел саен файдалану күләме 141,2 мең м3 ликвидлы ағач материалы тәшкил итә. Өлгергән һәм картайған урман утыртмаларны кисү өлешенә 88%, урманнарны караганда урман утыртмаларын кисү өлешенә ликвидлы запасның гомуми күләменнән 12%ы туры килә.

Барлык төр кисүлөрдө файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

мәйданы – га, запасы – мең. м³

Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме																				
Тоқымнар төркеме	өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә				урманнарны тәрбияләгәндә агачларны кискәндә				зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә				урман инфраструктурасы булдыруга билгелэнгән урман кишөрлекләрендә агач эзерләү				барлығы			
	мәйданы, га	Тамыр	Ликвидлы	Эшкә яраклы	мәйданы, га	Тамыр	Ликвидлы	Эшкә яраклы	мәйданы, га	Тамыр	Ликвидлы	Эшкә яраклы	мәйданы, га	Тамыр	Ликвидлы	Эшкә яраклы	мәйданы, га	Тамыр	Ликвидлы	Эшкә яраклы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Урманчылык буенча барлығы																				
Блыслы	23,0	6,7	5,9	5,4	114,9	4,0	3,0	2,0	4,9	0,1	0,1	0,0	5,1	0,3	0,3	0,6	147,9	11,0	9,2	8,0
Каты яфраклы	43,0	5,6	4,8	3,1	41,9	1,2	0,9	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	84,9	6,8	5,7	3,3
Йомшак яфраклылар	696,0	133,8	119,5	81,1	128,2	4,7	3,6	2,0	59,2	5,2	3,2	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	883,4	143,7	126,3	84,0
Жәмгысе	762,0	146,1	130,2	89,6	285,0	9,9	7,5	4,2	64,1	5,2	3,3	0,9	5,1	0,3	0,3	0,6	1116,2	161,5	141,2	95,3
шул исәптән кишөрлек урманчылыклары буенча																				
Бота кишөрлеге урманчылығы																				
Блыслы	5,0	2,1	1,8	1,8	24,0	0,9	0,7	0,5	0,7	0,0	0,0	0,0	2,0	0,1	0,1	0,0	31,7	3,103	2,603	2,32
Каты яфраклы	11,0	1,5	1,3	0,8	4,9	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,9	1,6	1,36	0,82
Йомшак яфраклылар	126,0	29,6	26,4	17,6	20,3	0,9	0,7	0,4	21,7	0,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	168	31,1	27,7	18
Жәмгысе	142,0	33,2	29,5	20,2	49,2	1,9	1,5	0,9	22,4	0,6	0,6	0,0	2,0	0,1	0,1	0,0	215,6	35,8	31,7	21,2
Рокашево кишөрлеге урманчылығы																				
Блыслы	1,0	0,5	0,4	0,4	33,0	1,1	0,8	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	34,4	1,62	1,22	0,91
Каты яфраклы	6,0	0,8	0,7	0,5	17,9	0,6	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	23,9	1,4	1,1	0,6
Йомшак яфраклылар	189,0	30,2	27,1	18,8	42,4	1,5	1,1	0,6	5,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	236,7	31,85	28,21	19,4
Жәмгысе	196,0	31,5	28,2	19,7	93,3	3,2	2,3	1,2	5,3	0,2	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	295,0	34,9	30,5	20,9
Иске Ялтан кишөрлеге урманчылығы																				
Блыслы	9,0	1,6	1,5	1,3	18,1	0,7	0,5	0,4	4,0	0,1	0,1	0,0	1,1	0,1	0,1	0,0	32,2	2,4	2,1	1,7
Каты яфраклы	14,0	1,4	1,1	0,7	5,4	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	19,4	1,6	1,3	0,7

Йомшак яфраклылар	117,0	19,9	17,8	12,6	33,6	1,2	0,9	0,5	31,0	4,4	2,6	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	181,6	25,5	21,3	14,0
Жәмгысе	140,0	22,9	20,4	14,6	57,1	2,1	1,6	0,9	35,0	4,5	2,7	0,9	1,1	0,1	0,1	0,0	233,2	29,5	24,7	16,5
Чишмә кишәрлеге урманчылыгы																				
Блыслы	8	2,5	2,2	1,9	39,8	1,3	1	0,6	0,2	0,00 3	0,003	0	1,6	0,09	0,08	0,5	49,6	3,893	3,283	3
Каты яфраклы	12	1,9	1,7	1,1	13,7	0,3	0,2	0,06	0	0	0	0	0	0	0	0	25,7	2,2	1,9	1,16
Йомшак яфраклылар	264	54,1	48,2	32,1	31,9	1,1	0,9	0,5	1,2	0,02	0,02	0	0	0	0	0	297,1	55,22	49,12	32,6
Жәмгысе	284	58,5	52,1	35,1	85,4	2,7	2,1	1,16	1,4	0,02 3	0,023	0	1,6	0,09	0,08	0,5	372,4	61,31 3	54,3	36,8

2.1.4. Кисентелэрнең яшьләре

Урман утыртмалары кисентелэрнең «Кисентелэрнең яшьләрен билгеләү турында» 2015 елның 09 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яшьләре 10 нчы таблицада китерелде.

10 нчы таблица

Кисентелэрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, ш.и. яклаучы урманнарның категорияләре	Хуж/бүлемтекләре һәм аларга кергән өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентелэрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсемлекләре зонасы: Урман-дала зонасы Урманлы район: РФ Европа өлешенең урман-дала районы			
Яклаучы урманнар (Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары – яклаучы урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	101-120
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәнге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
	Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы	
Нарат, чыршы, карагач		Барысы да	81-100
Каты яфраклы			
Орлыклык имән, корычагач		Барысы да	101-120
Үсентеле имән		III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
Карама, өрәнге		Барысы да	61-70
Йомшак яфраклылар			
Бал бирүче (нектарлы) юкә		Барысы да	81-90
Каен, кара зирек, юкә (товарлык)		Барысы да	61-70
Усак, тирәк, кара тирәк, соры		Барысы да	41-50

	зирек, агачсыман тал		
	Тирэк (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, дилэнкеләрнең күләмнәрен, дилэнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы эзерләүгә карата таләпләр РФ ТРЭМның 2016 елның 13 сентябрәндәге 474 номерлы боерыгы, «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене карау акты формасын һәм диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнәндәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары киләсе таблицада китерелде.

номерлары п/п	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенең урман-далалы урман районы			
1.	Сайланма кисүләр ешлыгы, %		
	Бик зәгыйфь	10 кадәр	
	Зәгыйфь	11-20	
	Уртача	21-30	
	Уртача-югары	31-40	
	югары	41-50	
	Бик югары (сайланма санитар кисүләр өчен)	51-70	
2.	Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, га		
	Яклаучы урманнар:		
	Ирекле-сайланма кисүләр	25	
	Төркемле-сайланма кисүләр	15	
	Тигез-эзлекле кисүләр	15	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	10	
	Полоса аша эзлекле кисүләр	5	
	Эксплуатация урманнары:		
	Ирекле-сайланма кисүләр	50	
	Төркемле-сайланма кисүләр	30	
	Тигез-эзлекле кисүләр	30	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	25	
Полоса аша эзлекле кисүләр	15		

номерлары п/п	Агач материалы эзерлөү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенен урман-далалы урман районы			
3.	Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнен чик мәйданы, га нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		5 5 2,5 10 10
4.	Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнен чик киңлеге, м нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		50 50 50 100 100
5.	Диләнкеләр тоташу чоры, ел нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		4 4 4 4 2
6.	Кисүләр кабатлану чоры, ел Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр	8-30 8-30 4-8 30-40 4-8	
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 50 м кадәр булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 51-150 м булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 151-250 м булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		4тән артык түгел 3тән артык түгел 2дән артык түгел 1

номерлары п/п	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенен урман-далалы урман районы			
8.	Төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми майдан (диләнкенен гомуми майданыннан) - алга таба ясалма урман торгызып Майданы 10 га артык булган диләнкеләрдә - сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен - туфракка зыян салып Майданы 10 га һәм аннан азрак булган диләнкеләрдә: - алга таба яңартып - алдан торгызып - эзлекле кисүләрдә - сайланма кисүләрдә	3% артык түгел 0,3 га кадәр 0,25 га кадәр	чикләнми 5% артык түгел 15% артык түгел иң күбе 3% 0,4 га кадәр 0,3 га кадәр
9.	Сөйрәмә жир трассалары һәм диләнкедәге юллар майданы, (диләнке майданыннан %) - күп операцияле техника кулланып - алга таба ясалма урман торгызып	15% артык түгел	20% артык түгел 30% кадәр чикләнми

2.1.6. Урман торгызу методлары

Урман торгызу урманнарны табигый, ясалма яки катнаш ысул белән торгызу юлы белән гамәлгә ашырыла һәм РФ ТРЭМның 2016 елның 29 июнендәге 375 номерлы боерыгы белән расланган Урман торгызу кагыйдәләре (алга таба – Урман торгызу кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урман типлары һәм урман торгызу ысуллары шулай ук Урман торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән жайга салына.

2.1.7. Урманнардан үзагач эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Урман кишәрлекләренен аренда шартнамәләре нигезендә агач материалын эзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламенты, шулай ук арендага тапшырылган урман кишәрлегендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла. Урман кишәрлеген бирмичә агач материалын эзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламентына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегеннән үзагач эзерләү максатларында файдаланучы зат тарафыннан урман утыртмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау һәм эзер үзагачны алып чыгу, урман декларациясе нигезендә декларацияләнергә тиешле датадан башлап 12 ай эчендә, яисә, үзагачны урман утыртмаларын сату-алу

шартнамәсе нигезендә эзерләгән очракта, – урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсендә билгеләнгән чор дәвамында гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмаларын кисүенә, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның элге пунктта күрсәтелгән чорларын озынайту күрсәтелгән таләпләрне үз вакытында үтәүгә юл калдырмаган начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүенә, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия ТРЭМның «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренә (токымнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы эзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым кыйммәтле агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләренә качу урыны һ.б. өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу срокларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең мәйданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) срокны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы эзерләү өчен урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ УК 31 ст. һәм «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы Рослесхоз боерыгы белән регламентлана.

Чәер эзерләү ылыслы өлгергән һәм картайган агачлыкларда гамәлгә ашырыла, алар кирт ясау буенча билгеләнгән чор тәмамлангач агач материалы эзерләү өчен билгеләнә.

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киндәге, урманнардан чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

11 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

мәйданы, мең га

N п/п	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		яклаучы урманнар	эксплуатация урманнары	жәмгысе
1	2	3	4	5
1	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1	кирт салуга жәлеп ителмәгән	-	-	-
1.2	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану РФ УК 32 статясы һәм «Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы РФ ТРЭМның боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренең исемлекләре 5 нче таблицада күрсәтелде.

2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен урманнардан рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 12 нче таблицада китерелде.

12 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү өчен урманнардан рөхсәтле файдалану параметрлары

номеры п/п	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	т	8,1
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	т	-
3.	Озын корыган ботак	мең м ³	-
4.	Ботаказык	т	-
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	т	-

6.	Чыршылар һәм (яки) яна ел бэйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	мең данә	0,3
7.	Мунчала	т	–

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (эзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнарда агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнарда рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4. Урманнарда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнарда файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 34, 35 статьялары, 2011 елның 5 декабрендәге 511 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый жимешләр, жыләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу гражданның, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданның тарафыннан – шәхси ихтыяжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Эшкуарлык эшчәнлегенә максатларында азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

Шәхси ихтыяжларда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу РФ УК 11 статьясының 1 өлешенә ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегенә 5 нче таблицада күрсәтелде.

2.4.1. Урманнарда азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлөк урман ресурстары эзерлэгэндө һәм дару үсемлекләрән жыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күлөмнәре 13 нче таблицада китерелде.

13 нче таблица

Азык-төлөк урман ресурстарын эзерлэгэндө һәм дару үләннәрен жыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

но ме ры п/п	Азык-төлөк урман ресурстары төре, дару үләннәре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күлөмө
Азык-төлөк ресурстары			
1.	Төрләре буенча чикләвекләр	т	–
2.	Жиләкләр нарат жиләге	т	–
	мүк жиләге	т	–
	күк жиләк	т	–
	кура жиләге	т	0,1
	жир жиләге	т	0,1
	кара жиләк	т	
	кызыл бөрлегән	т	0,1
	миләш, шомырт	т	0,2
	Жәмгысе	т	0,5
3.	Ак гөмбәләр	т	1
	майлы	т	1
	ал гөмбә	т	1
	кызыл гөмбә	т	1
	каен гөмбәсе	т	1
	гөреждәләр	т	1
	этәч гөмбәсе	т	1
	баллы гөмбә	т	5
	Жәмгысе	т	12
4.	Агач сутлары - каен	т	–
Дару чималы			
5.	Сары мэтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, песи үләне, сәдәп гөле, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	т	0,4 (коры килеш)
6.	Чага гөмбәсе	т	0,4

Жиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 60% кадәр өлеше жирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлөк урман ресурстарын эзерлөө һәм дару үсемлекләрән жыно өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты эзерлөө өлгөргән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты эзерлөө сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибөрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп жибөргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнең бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелде.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

Калган елларда каналлар беренче елгы кисеп жибөрү каналлары дәрәжәсендә 10 см интервал белән агач кәүсәсе әйләнәсенә теге яисә бу ягына таба бораулана.

Эзерлөө агачның техник сыйфатларын саклап калырылык итеп гамәлгә ашырылырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага эзерлөө

Азык-төлөк урман ресурстарын эзерлөө аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләренә тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын эзерлөү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Шуннан соң үсемлекләрэн торгызу өчен тәнәфес ясала: чималны бер мәртәбә жыйганда (бер чорга) – 2-3 ел, ике мәртәбә – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерлөү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торган урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе РФ УК 72 статьясының 3 өлеше нигезендә урманнарны азык-төлек урман ресурсларын эзерлөү һәм дару үләннәрен жыеп алу өчен файдалану максатларында, РФ УК 36, 43-46 статьяларында, 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пункттында каралган очраклардан тыш, тугыз елдан кырык тугыз елга кадәр чорга төзелә.

Урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе срогы урман хужалыгы регламентында урманнардан файдалану буенча каралган срокка туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хужалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнардан комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау «Ау турында һәм аучылык ресурсларын саклау турында һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан аучылык хужалыгы алып бару һәм ауны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ УК 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнардан аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу РФ ТРЭМның «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрендәге 661 номерлы боерыгы, РФ Хөкүмәтенен «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) «Ау турында һәм аучылык ресурсларын саклау турында һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшкуарлар тарафыннан кулланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба - беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренә гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкил итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрөн гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Урманчылыкта ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме каралмаган.

2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану РФ ТРЭМның 2017 елның 21 июнендәге 314 номерлы боекы белән расланган Авыл хужалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгын алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылык, товарлык аквакультурасы (товарлык балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка төрле авыл хужалыгы эшчәнлегенә) өчен кулланылырга мөмкин.

Авыл хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

14 нче таблица

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

но ме ры п/п	Файдалану төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	Сөрүлектән файдалану	га	56
2	Печән чабу	Га/тонна	135/130
3	Терлек көтү		
	а) урманда	мең га/баш	40/600
	б) утлавыкларда	га/баш	52/100

4	Умартачылык		
	а) бал бирүчөлөр, шул исәптән		
	- юкә (III – VIII яшь класслары)	га	7850
	- печәнлекләрдә, аланлыкларда, агач киселгән урыннарда үләннәр	га	484
	б) 1 гектардан бал продуктлылыгы, шул исәптән		
	– юкә	кг	100
	– үләннәр	кг	100
	в) умарта оялары күләмен тәэмин итү мөмкинлеге	күләме	500

2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану 2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлегенә РФ УК ял итү, туристлык, физкультура-савыктыру һәм спорт эшчәнлеген оештыруга кагылышлы эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан мондый файдалану (РФ УК 41 ст.) урман кишәрлекләре бирүне таләп итә, әмма урман ресурсларын жыймауны күз алдында тоты торган эшчәнлек төрөнә кертелә, бирелгән урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы, шул исәптән вакытлы корылмалар булдырыла, территория төзекләндерелә (РФ УК 13, 41 ст.).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре 2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә бәян ителә.

2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге элге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреацияләү зоналары вазифаи зоналарга түбәндәгечә бүлгәләнә:

1. Интенсив файдаланулы.
2. Уртача файдаланулы.
3. Оешкан рәвештә ял итүле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалыкка бәйле.

2.8.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары

Рекреация билгеләнешендәге урманнарда территорияне төзекләндерү нормалары (гомуми майданның 100 га буенча)

Ном еры	Төзекләндерү элементларының аталышы	Яшел зона		Чикләрендәге (1 чм маршрутка) актив ял итүгә бәйле
		Актив ял	Һава сулап йөрү	
1	2	3	4	5
1.	Гравийлы, йөри торган өлеше 4,5 м (чм) киндәгендә булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	–
2.	Биләмәләр эчендәге гравийлы, өслеге 3 м (чм) киндәгендә булган юллар	1,8	0,5	–
3.	15 машинага исәпләнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данә)	0,25	0,03	–
4.	Жәяүләп йөри торган сукмаклар (чм)	–	0,04	–
5.	4 урынлы утыргычлар (данә)	18	3	1
6.	6 урынга исәпләнгән пикник өстәлләре (данә)	7	0,6	–
7.	Яңгырдан ышыклану урыннары (данә)	1,5	0,2	0,2
8.	Азык эзерләү урыннары (данә)	3,5	0,5	0,6
9.	Чүплек савытлары (данә)	30	–	–
10.	Чүп жыю жайланмалары (данә)	3,5	–	–
11.	Бәдрәфләр (данә)	0,18	–	–
12.	Спорт һәм уен майданчыклары, м ²	37	–	5
13.	Елгаларда һәм сулыкларда су коенып, кызына торган урыннар, м ²	90	15	–
14.	Пляж кабиналары (данә)	0,18	0,02	–

Ном еры	Төзеклэндерү элементларының аталышы	Яшел зона		Чикләрендәге (1 чм маршрутка) актив ял итүгә бәйле
		Актив ял	Һава сулап йөрү	
1	2	3	4	5
15.	Беседкалар (данә)	0,17	–	–
16.	Күрсәткечләр (данә)	1,5	0,2	0,4
17.	Күренеш нокталары (данә)	0,7	0,1	0,3
18.	Коелар һәм чишмәләр (данә)	0,02	0,01	0,1
19.	Туристларга палаткалар кую урыннары, м ²	50	–	20

2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчәнлегенә урманнарында хужалык эшчәнлегенә халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләпләргә җавап бирә торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгеләүгә юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгеләнешендәге урманнар өчен эшләрнең әһәмиятле элементы булып аларның территорияләрен төзекләндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм майданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары корылмаларын төзүдән һәм башка төрле чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтенлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенә үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы - урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелмәләр исемлегенә һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлегенә һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлегенә өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшқуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәэмин ителә торган ясалма

утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарға, юридик затларға урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре – жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләмәләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.10. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман жимешләрен, жиләкләрне, декоратив үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жиләкләр һәм башка шуңа охшаш урман ресурсларын алуға бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегеннән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлегә төрә 2011 елның 5 декабрендәге 510 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урман булып житешмәгән диләнкеләр, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлегә беткән торфлыклар һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыктары буенча жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.11. Урманнардан урман үсентеләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү урманнарны янадан үстерү һәм урман үрчетү максатларында гамәлгә ашырыла торган эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре 2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урман үсентеләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен, иң беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урман белән капланмаган жирләргә, шулай ук урмансыз диләнкеләргә, аланнарны һәм башка, урман үсемлекләре белән капланмаган, урман урнашкан бүтән категория жирләре файдаланыла.

Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренен яхшыртылган һәм сортлы орлыклары, яки, әгәр андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренен нормаль орлыклары кулланыла.

Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренен районнарда бүленмәгән орлыкларын, шулай ук сыйфаты тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын, чөчүлекләрен һәм башкаларын куллану тыела.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү максатында урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Хәзерге вакытта Кәләй урманчылыгы чикләрендә 1 даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.12. Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану РФ Урман кодексының 43 статьясы нигезендә регламентлана.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемендә урман кишәрлекләренен урнашкан урыны 5 нче таблицада чагылдырылды.

Жир асты байлыктарын геологик өйрөнү, файдалы казылма ятмаларын эшкөртү эшлөрен башкару өчен дүүлөт мөлкөтендө яки муниципаль мөлкөттө торучы урман кишәрлеклөре арендага бирелә яки үз вәкаләтлөре чикләрендә дүүлөт хахимияте органнары, жирле үзидарә органнары рөхсәтлөре нигезендә бирелә. Урман кишәрлеген бирмичә генә урман фонды жирләрендә жир асты байлыктарын геологик өйрөнү эшлөрен башкарырга рөхсәт ителә, әгәр мондый эшлөрне башкару урман утыртмаларын кисүгә, капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Урманнардан жир асты байлыктарын геологик өйрөнү, файдалы казылма ятмаларын эшкөртү эшлөрен башкару өчен файдалану 2010 елның 27 декабрәндәгә 515 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жир асты байлыктарын геологик өйрөнү, файдалы казылма ятмаларын эшкөртү эшлөрен башкару өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан жир асты байлыктарын геологик өйрөнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшлөү максатларында файдаланучы затлар түбәндәгеләрне тәмин итә:

файдаланыла торган урманнарны һәм аның янәшәсендәгә урман кырыйларын, ясалма һәм табигый су агып чыгу урыннарын төзелеш, сәнәгать, агач кисүдән калган, көнкүреш һәм бүтән калдыктардан, чүп-чарлардан даими рәвештә чистартып торуну;

житештерү эшчәнлегә барышында жимерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрне, башка гидротехника корылмаларын, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлагларны, урманнар территориясен төзекләндерү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясә законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, жир асты байлыктарын геологик өйрөнү, файдалы казылма ятмаларын эшкөртүгә бәйле объектларны тиешле эшлөрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләрне рекультивацияләүне;

аталган затлар гаебе белән барлыкка килгән һәләкәт очрактарын һәм урман янғыннарын юкка чыгару, шулай ук башка шундый хәлләрне бетерү буенча кирәкле чаралар күрелүне;

сейсмик разведка эшлөрен планлаштыру һәм үткөрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яна урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрдән максимал рәвештә файдалануны.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына миләкчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Аталган агач материалы РФ Хөкүмәтенә «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәгә 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалану өчен тапшырылган урман

кишәрлекләрендә агач материалы эзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләренен аренда шартнамәләрен төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пункттыңда 43, 45 статьяларда каралган очрақларда, дәүләт мөлкәтендәге яки муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе жир асты байлыктарыннан файдалануға лицензия гамәлдә булган срокка төзелә.

Жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге урман кишәрлекләре буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырғанда.

2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм сроклары

РФ Урман кодексының 44 статьясы нигезендә сусаклагычларны, башка төрле ясалма су объектларын, шулай ук гидротехника корылмаларын, елга портларын, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану су законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Аталган агач материалы РФ Хөкүмәтенен «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ УК 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданның, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы нигезендә сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен бирелә.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 21 статьясы нигезендә линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемент линияләре, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка линияле объектлар, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлешен тәшкит итүче корылмалар керә.

Урманнардан файдалануның әлеге төре РФ Урман кодексының 45 статьясында һәм 2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләргә урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында, барыннан элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – торгызылмаган кисенте жирләре, янгыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланылырга тиеш.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты

нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның әлеге төрөндә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенек була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Аталган агач материалын сату РФ Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм линияле объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-яклау зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

РФ Хөкүмәтенә «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналарның чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру буенча һава линияләре буйлап (биналарга кергү өлешендәге тармакларыннан тыш) жир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 м ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астынан электр тапшыручы кабель линияләре буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 м ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренә саклык зонасы киләсе таблицкага туры китереп билгеләнә.

Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренә саклык зонасы

Көчәнеш, киловольт	Саклык зонасы, м
1-20	10
35	15
110	20
150, 220	25
330, 500, +-400	30
750, +-750	40
1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәренә һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы линияләр белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәренә һәр

ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы линияләр белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләрнең күчәрләрненнән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы линияләр белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләрнең кырый тармаклары күчәрләрненнән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су өслегеннән төпкә кадәрге су тирәлегенә бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләренә һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык линия белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

продукцияне транспортка әзерләүче технологик жайланмалар, суырту һәм тутыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын жылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләреннән һәр ягыннан 100 м торучы йомык линияләр белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенә 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенә 1994 елның 23 ноябрендәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары РФ Транспорт министрлыгының 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгелэнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман

үрчетү эшләрэн башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырғанда.

2.15. Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану агач материалынан эшләнмәләр һәм мондый эшкәртүдән бүтән продукция житештерүгә бәйлә булган эшкәрүчү эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрдәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданның, юридик затларга агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен арендага бирелә.

Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Әгәр федераль законнарда агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртүгә федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашыру рөхсәт ителсә, урман кишәрлекләре әлегә учреждениеләргә күрсәтелгән максатка даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылырга мөмкин.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янгыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтән урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Яклаучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраклар булдырылмаска тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;

РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда урман куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү.

Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүгә камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон

актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырғанда.

2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнар дини оешмалар тарафыннан «Вөждан иреге һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрәндәге 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдаланылырга мөмкин.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрен торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлегенә әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм янадан үстерүгә карата таләпләр

2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

РФ Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янгыннардан сакланырга тиеш.

Урманнарны янгыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм «Янгын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрәндәге 69-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янгыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм багка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, торгызганда, урманнарда бүтән төрле эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданның йөргәндә урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр РФ Хөкүмәтенең 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары

белән расланган Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урманнарда янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының төрләре, әлеге чаралар белән урманнардан файдаланучы затларны тәэмин итү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының булу нормалары РФ ТРЭМның 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгында расланган. Урманнарның табигый янғын куркынычлылыгы классификациясе, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычы классификациясе 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урманнарны янғыннардан саклау нәтижәләлеген арттыру максатларында Россия Урман хужалыгы федераль агентлыгының 1997 елның 19 декабрендәге 167 номерлы боерыгы белән Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә расланды.

Кәләй урманчылыгы майданының янғын куркынычы классларына бүленеше түбәндәге таблицада күрсәтелде.

мәйданы, га

№ п/п	Кишәрлек урманчылыгы	Янғын чыгу куркынычы классы					Жәм- гысе	Уртача классы
		I	II	III	IV	V		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Бота	205,7	417,6	589,6	7317,1	765	9295	3,9
2.	Рокашево	719,5	1505,7	140,2	6481,9	803,7	9651	3,5
3.	Иске Ялган	468,3	1238	529,2	5778,9	346,6	8361	3,5
4.	Чишмә I	859,4	2336,4	567,8	9263,5	1345,9	14373	3,6
Урманчылык буенча барлыгы		2252,9	5497,7	1826,8	28841,4	3261,2	41680	3,6
%		5,4	13,2	4,4	69,2	7,8	100	

Урманда янғын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һава дымлылыгы һәм температурасы, жыл һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янғын чыгу куркынычының федераль класслары

Урманнардагы янғын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янғын чыгуга бәйле куркыныч дәрәжәсе
1	2	3
I	0 ... 300	Юк
II	301 ... 1000	Аз
III	1001 ... 4000	Уртача
IV	4001 ... 10000	югары
V	10 000 артык	Гадәттен тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны янғынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карарына,

«Урманнарны янгынга каршы кору нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисады шартларны, урманнарның пиронологик сыйфатламаларын, янгынның потенциал чыганаclarын исәпкә алып, янгынга каршы чаралар комплексы билгеләнде.

Янгынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме киләсе таблицада күрсәтелде.

Янгынга каршы кору буенча чаралар күләме

Номеры п/п	Урманнарны янгынга каршы кору чаралары	Үлч. бер.	Нормативлар нигезендә ихтыяжлар	Бар	Проектлана торган чаралар күләме	
					Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
1	2	3	4	5	6	7
Урманнарны янгынга каршы кору чаралары						
1	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чаралары турында мәгълүматы булган стендлар һәм башка тамгалар урнаштыру, түбәндәгеләр рәвешендә:	данә				
	Стендлар		1	1	3	3
	Плакатлар		21	-	21	2
	Игъланнар (аншлаглар) һәм башка тамгалар һәм күрсәткечләр		21	47	-	-
2	РФ УК 11 ст. нигезендә урманнарда гражданныр ял итә торган зоналарны төзекләндерү	данә	48	12	36	4
3	Шлагбаумнар кую һәм эксплуатацияләү, янгын куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында, урманнарда гражданнырның булуын чикләүне тәмин итәрлек киртәләр кору	данә	15	20	-	-
4	Урманнарны янгыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юллары	км				
	Төзелеш		6,7		6,7	0,7
	Реконструкция		28,3		28,3	2,8
	Эксплуатация			Төзелгән, үзгәртеп корылган һәм файдаланыла торган урман юлларының суммар озынлыгы	171,7	171,7
5	Урманнарны саклау, яклау буенча	данә				

ном еры п/п	Урманнарны янгынга каршы кору чаралары	Үлч. бер.	Нормативлар нигезендә ихтыяжлар	Бар	Проектлана торган чаралар күләме	
					Бар- лыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
1	2	3	4	5	6	7
	авиация эшләрэн уздыру максатларында кулланыла торган самолетлар, вертолетлар өчен утырту мәйданнары төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү					
6	Янгынга каршы чокырлар салу	км	планлаштырылм ый			
	Ызаннар салу		40,4	25,7	25,7	2,6
	Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар урнаштыру		62,5		62,5	6,2
7	Чистарту һәм яңарту	км				
	Ызаннарны		10	123,3	123,	12,3
	Янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны		309	469	469	46,9
8	Төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү	данә				
	Янғын күзәтү пунктлары (манаралар, мачталар, павильоннар һәм башка төрле күзәтү пунктлары)		4		4	
	Янгынга каршы инвентарь туплау пункты		Берәр ирекле янғын дружиңасы буенча	1	–	–
9	Янғын сүндерү сулыклары ясау:	данә	12	–	12	1
	Янгынга каршы су белән тәэмин итү чыганақларына килү юллары ясау	данә	75	20	55	6
10	Янгынга каршы сулыкларны һәм су белән тәэмин итү чыганақларына килү юлларын эксплуатацияләү	данә	Булганнары санына карап	20	67	7
11	Табиғый составны жайга салу юлы белән урманнарда табиғый янғын курқынычы барлыкка килүне киметү	га	РФ субъектларының урман планнары, урманчылыкларн ың, урман паркларының урман хужалыгы регламентлары, урманчылыклар,	300	3000	300

ном еры п/п	Урманнарны янгынга каршы кору чаралары	Үлч. бер.	Нормативлар нигезендә ихтыяжлар	Бар	Проектлана торган чаралар күләме	
					Бар- лыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
1	2	3	4	5	6	7
			урман парклары территорияләрен дә урман янгыннарын сүндерү планнары нигезендә			
12	Чыбык-чабыкны, урман түшәмәсен, коры үләннәрне һәм урмандагы башка янучан материалларны контрольдә тотып, профилактика максатларында янгынга каршы яндыру	га	4,0			
13	Гидромелиорация эшләре уздыру					
	Корытылган жирләрдә урман корыту системалары төзү	км	0,01			
Корытылган урман жирләрендә юллар төзү	0,02					
	Корытылган челтәрдә шлюзлар булдыру	данә	Зарурлыкка карап			
14	Янгынга каршы ышыклар булдыру һәм аларны карап тоту	км				
	Киңлеге 120-130 м		0,01			
	Киңлеге 30-50 м		0,01			
	150-300 м киңлегендә яфраклы кырыйлар ясау		0,2			
Урман янгыннарын сүндергәндә кисәтү чаралары белән тәэмин итү						
	Ирекле янғын сүндерүче дружиналар оештыру	данә /кеш е			1/10	Янғын куркынычы янаган чорга
	Маршрутлы патруль	га		41680	41680	
	ПСПИ оештыру	данә		1	-	-

Урманнарда янгынга каршы профилактика уздыруда урман янгыннарына каршы пропаганда эһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янгыннарын булдырмый калуга җаваплылык рухында җәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре җыелмасыннан гыйбарәт. Урман янгыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач эзерләү, экспедицияләр һ.б.)

торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урманнардагы янғыннарны сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янғыннарны сүндерү планы раслана.

2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны яклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаclarы барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны яклау дәүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан яклау РФ УК 60.1-60.10 статьялары һәм «Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2017 елның 20 маендагы 607 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардагы санитар куркынычсызлык чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала: урман яклау районнарына бүлү, дәүләт урман-патологик мониторингы, урман патологиясе буенча тикшеренүләр уздыру, зарарлы организмнар таралуын кисәтү, урманнарда санитар куркынычсызлык буенча башка чаралар.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны яклау районнарына бүлү «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урман яклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны яклау районнарына бүлү тәртибе РФ ТРЭМның 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урман яклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе РФ ТРЭМның 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләр (алга таба – УПТ) урманнарда дәүләт урман-патологик мониторинг белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман-патологик торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе, урман патологиясе буенча тикшерү актының формасы РФ ТРЭМның 2016 елның 16 сентябрэндәге 480 номерлы боерыгы белән расланган.

УПТ урман кишәрлекләренең агымдагы санитар һәм урман-патологик торышы турында мәгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УПТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар торышын яхшырту, зарарлы организмнар таралу куркынычын киметү, урман утыртмаларының үзләренең максатчан функцияләрен үтәвен тәмин итү, шулай ук тискәре факторлар йогынтысыннан килгән зыянны киметү максатында РФ ТРЭМның 2016 елның 12 сентябрэндәге 470 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләре нигезендә уздырыла.

Зыянлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрендә зыянлы организмнарга каршы көрәш алып бару буенча санитар-савыктыру, профилактикалау һәм агитацияләү чараларын, аларның чиратын һәм башкару тәртибен үз эченә ала торган урман хужалыгы эшләренең комплексы тасвирлана.

Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләре махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, ликвид булмаган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны жыештыруның планлаштырылган күләмнәре 15 нче таблицада китерелде.

15 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Но ме ры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Урманны чүп- чардан чистарту	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	Шул исәптән			
				тоташ	сайланма		
1	2	3	4	5	6	7	8
–							
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га мең м ³	-	–	–	–	–
2.	Кисү яки жыештыру срогы	ел	–	–	–	–	–
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:						
	Мәйданы	га	–	–	–	–	–

Но ме ры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Урманны чүп- чардан чистарту	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	Шул исәптән			
				тоташ	сайланма		
1	2	3	4	5	6	7	8
	сайлап алына торган запас						
	тамыр	мең м ³	-	-	-	-	-
	Ликвидлы	мең м ³	-	-	-	-	-
	Эшкә яраклы	мең м ³	-	-	-	-	-

Искәrmә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман патологиясе тикшерүләре акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан яклауны жайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрендәге 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманны яклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаclarы һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УПТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

15.1 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Профилактик				
1.1. Урман хужалыгы				
1. Бер мәртәбәгә исәпләгәндә питомникларга сибү (серкәләндерү)	га	13	10	1,3
1.2. Биотехник				
1. Оялыklar әзерләү	данә/га	1500/1250	10	150/125
2. Оялыklarны төзәтү	данә	1500	10	150
3. Парсыз ефәк күбәләгенә, яшел имән яфрактергеченә каршы аттрактлы тозақлар куллану	данә	4000	10	400
4. Кырмыскалыklarны киртәләп алу	данә	400	10	40
5. Кырмыскалыklarның урынын алмаштыру (күчерү)	оя	400	10	40
2. Башка чаралар				

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Профилактик				
1. Яклау почмаклары булдыру һәм карап тоту	данә	5	10	–
2. Корткыч һәм авыру чыганақлары барлыкка килүне күзәтеп тору	мең га	41,86	10	4,18
3. Күрсәтмә әсбаплар, урманны яклау буенча китаплар сатып алу	мең сум	20	10	2

15.2 нче таблица

Зарарлы организмнарның чыганақларын юкка чыгару чараларының параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Урман патологиясе буенча тикшеренү	га	20000	10	2000

2.17.3. Урманнарны яңадан үстерүгә карата таләпләр

Киселгән, һәлак булган, зарар күргән урманнар торгызылырга тиешле.

Россия Федерациясе Урман кодексының 61 статьясының 2 п. нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) урман орлыкчылыгы;
- 2) урман торгызу;
- 3) урманнарны тәрбия кылу;

4) урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы «Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрдәге 149-ФЗ номерлы федераль законга һәм РФ УК 65 статьясына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьялары, Урман торгызу кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман үрчетү РФ УК 63 статьясы, РФ ТРЭМның 2012 елның 10 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган Урман үрчетү кагыйдәләренә (алга таба – Урман үрчетү кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны тәрбия кылу РФ УК 64 статьясына, РФ ТРЭМның «Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрдәге 626 номерлы боерыгына (алга таба – Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре) ярашлы рәвештә регламентлана.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре урманнарны урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, урман кишәрлегенән даими (вакыты чикләнми) файдалану хокукы

яки урман кишәрлегеннән түләүсез нигездә файдалану хокукы нигезендә файдаланучы затлар тарафыннан яки дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренәң Россия Федерациясе Урман кодексының 81-84 статьяларында, Россия Федерациясе Урман кодексының 19 статьясында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә (алга таба – дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) гамәлгә ашырылырга тиеш.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урман яклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, яклаучы урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренәң категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, яклаучы, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Яклаучы урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып яклаучы урманнарның һәм махсус яклана торган урман кишәрлекләренәң максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтижәлелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия ТРЭМның 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне карау тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия ТРЭМның «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау

турында» 2013 елның 11 ноябрдагы 496 номерлы боекы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат кертегәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары биләгән жирләргә кертеү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә жавап биргән очракта, урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертеү дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ УК 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертеү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 16 нчы таблицада китерелде.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле
булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык (ылыслы, каты яфраклы, йомшак яфраклы)	Агач токымы	Майданы, га	Киселә торган запас, куб.м	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме			
							Майданы, га	Киселә торган запас, куб.м		
								Гому-ми	1 гектардан	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Урманнарны карау буенча кисүләр уздыру, шул исәптән										
Тонукландырулар	Кәләй урманчылыгы	Ылыслы	Нарат	19,9	180	5	3,8	36	9	
			Чыршы	24,8	150	5	5	30	6	
			Жәмгысе	44,7	330		8,8	66	8	
		Каты яфраклы	Имән	48,6	220	5	9,7	44	5	
			Жәмгысе	48,6	220		9,7	44	5	
		Йомшак яфраклы	Юкә	4,5	20	5	0,9	4	4	
			Жәмгысе	4,5	20	5	0,9	4	4	
				барлыгы	97,8	570		19,4	114	6
		Газартулар	Кәләй урманчылыгы	Ылыслы	Нарат	23,5	360	10	2,4	36
Чыршы	61,2				1060	8	7,6	133	18	
Жәмгысе	84,7				1420		10	169	17	
Каты яфраклы	Имән			16,3	370	5	3,2	74	23	
	Өрәңге			5,9	60	5	1,2	12	10	
	Жәмгысе			22,2	430		4,4	86	20	
Йомшак яфраклы	каен			1,1	10	5	0,2	2	10	
	усак			9,7	400	5	1,9	80	42	
	Юкә			30	560		6,1	112	18	
	Жәмгысе			40,8	970		8,2	194	24	
		барлыгы	147,7	2820		22,6	449	20		
Үсентеләрдә	Кәләй	Ылыслы	Нарат	43,4	540		6,2	72	12	

Урманнарны тәрбия кылу төрләрә аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык (ылыслы, каты яфраклы, йомшак яфраклы)	Агач тоқымы	Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.м	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								Гому-ми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
жәмгысе караулар	урманчылыгы		Чыршы	86	1210		12,6	163	13
			Жәмгысе	129,4	1750		18,8	235	13
		каты яфраклы	Имән	64,9	590		12,9	118	9
			Өрәңге	5,9	60		1,2	12	10
			Жәмгысе	70,8	650		14,1	130	9
		Йомшак яфраклы	каен	1,1	10		0,2	2	10
			усак	9,7	400		1,9	80	42
			Юкә	34,5	580		7	116	17
			Жәмгысе	45,3	990		9,1	198	22
Урманчылык буенча барлығы				245,5	3390		42	563	13
тоныкландырулар	Бота	Ылыслы	Чыршы	3,5	10	5	0,7	2	3
			Жәмгысе	3,5	10	5	0,7	2	3
		к/яфраклы	Имән	8,9	30	5	1,8	6	3
			Жәмгысе	8,9	30	5	1,8	6	3
			барлығы	12,4	40		2,5	8	3
газартулар	Бота	Ылыслы	Нарат	11,6	130	10	1,2	13	11
			Чыршы	13,7	160	8	1,7	20	12
			жәмгысе	25,3	290		2,9	33	12
		Каты яфраклы	Өрәңге	5,9	60	5	1,2	12	10
			жәмгысе	5,9	60		1,2	12	10
		Йомшак яфраклы	Юкә	13,8	210	5	2,8	42	15
Жәмгысе	13,8		210		2,8	42	15		
			БАРЛЫГЫ	45	560		6,9	87	12
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлығы				57,4	600		9,4	95	10
тоныкландыру	Рокашево	Ылыслы	Нарат	8,8	150	5	1,7	30	17

Урманнарны тәрбия кылу төрлөрө аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык (ылыслы, каты яфраклы, йомшак яфраклы)	Агач тоқымы	Майданы, га	Киселә торган запас, куб.м	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Майданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								Гому-ми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		каты яфраклы	Чыршы	11,5	110	5	2,3	22	10
			Жәмгысе	20,3	260		4,0	52	13
			Имән	19,4	130	5	3,8	26	7
			Жәмгысе	39,7	390		7,8	78	10
Чистарту	Рокашево	Йомшак яфраклы	Нарат	1,9	30	10	0,2	3	15
			Чыршы	0,9	-	8	0,1	-	-
			жәмгысе	2,8	30		0,3	3	15
		Каты яфраклы	Имән	5,1	140	5	1,0	28	27
			Жәмгысе	5,1	140	5	1,0	28	27
		Йомшак яфраклы	каен	0,9	10	5	0,2	2	10
			усак	9,0	380	5	1,8	76	42
			Юкә	5,8	100	5	1,2	20	17
			жәмгысе	15,7	490		3,2	98	31
				барлығы		23,6	660		4,5
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлығы				63,3	1050		12,3	207	17
тоныкландыру	Иске Ялтан	Ылыслы	Нарат	0,2	-		-	-	
			Чыршы	1,9	10	5	0,4	2	5
			жәмгысе	2,1	10		0,4	2	5
		каты яфраклы	Имән	2,8	10	5	0,6	2	4
			жәмгысе	2,8	10		0,6	2	4
		барлығы		4,9	20		1,0	4	4
Чистарту	Иске Ялтан	Ылыслы	Нарат	0,9	20	10	0,1	2	20
			Чыршы	18,5	320	8	2,3	40	17
			жәмгысе	19,4	340		2,4	42	17
		Каты яфраклы	Имән	1,0	20	5	0,2	4	20
			Жәмгысе	1,0	20		0,2	4	20

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык (ылыслы, каты яфраклы, йомшак яфраклы)	Агач тоқымы	Майданы, га	Киселә торган запас, куб.м	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Майданы, га	Киселә торган запас, куб.м	
								Гому-ми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Йомшак яфраклы	усак	0,7	20	5	0,1	4	40
			Юкә	10,4	250	5	2,1	50	25
			жәмгысе	11,1	270		2,2	54	24
			барлығы	31,5	630		4,8	100	21
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлығы				36,4	650		5,8	104	18
тоныкландырулар	Чишмә 1	Ылыслы	Нарат	10,9	30	5	2,1	6	3
			Чыршы	7,9	20	5	1,6	4	3
			Жәмгысе	18,8	50		3,7	10	3
		Каты яфраклы	Имән	17,5	50	5	3,5	10	3
			Жәмгысе	17,5	50		3,5	10	3
		Йомшак яфраклы	Юкә	4,5	20	5	0,9	4	4
			Жәмгысе	4,5	20		0,9	4	4
		барлығы		40,8	120		8,1	24	3
газартулар	Чишмә 1	Ылыслы	Нарат	9,1	180	10	0,9	18	20
			Чыршы	28,1	580	8	3,5	73	21
			Жәмгысе	37,2	760		4,4	91	21
		Каты яфраклы	Имән	10,2	210	5	2,2	42	21
			Жәмгысе	10,2	210		2,2	42	21
		Йомшак яфраклы	каен	0,2	–		–	–	–
			Жәмгысе	0,2	–		–	–	–
			БАРЛЫГЫ	47,6	970		6,4	133	21
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлығы				88,4	1090		14,5	157	11

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләренң максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләренң ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7%ка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чаралар үткөрү таләп ителгән майданнарның зурлыклары 17 нче таблицада күрсәтелде.

17 нче таблица

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чараларның нормативлары һәм параметрлары

мәйданы, га

Күрсәткечләр	урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү дилән- келәре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башка- рыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган утырт- малар	Киселгән урыннар	Буш- лыклар һәм алан- лыклар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кәләй урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	4,3	81,2	110,1	195,6	6000	0	6195,6	619,6
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән						0		
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	0,8	57,4	68,1	126,3	2197	0	2323,3	232,3
табигый урман торгызу, барлыгы	3,5	23,8	42	69,3	3803	0	3872,3	387,3
Шытым саклау					108	0	108	10,8
Үсентеләрне тәрбия кылу						0		
Минераллаштыру	0,1	1,2	10,8	12,1	1293	0	1305,1	130,6
Табигый урман торгызу (табигый үстерү)	3,4	22,6	31,2	57,2	2402	0	2459,2	245,9
Бота кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж	1,6	3,3	51,7	56,6	1280	0	1336,6	133,7

Күрсәткечләр	урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү дилән- келәре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башка- рыла торган күләм
	Көөкләр һәм һәлак булган утырт- малар	Киселгән урыннар	Буш- лыклар һәм алан- лыклар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
урыннар, барлыгы								
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән						0		
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы		1,6	22	23,6	640	0	663,6	66,4
табигый урман торгызу, барлыгы	1,6	1,7	29,7	33	640	0	673	67,3
шытым саклау					33	0	33	3,3
Үсентеләрне тәрбия кылу						0		
Минераллаштыру			9,0	9,0	10	0	19	1,9
Табигый урман торгызу (табигый үстерү)	1,6	1,7	20,7	24,0	597	0	621	62,1
Рокашево кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	2,7	24,3	17	44	1430	0	1474	147,4
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән						0		
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	0,8	7	12,3	20,1	466	0	486,1	48,6
табигый урман торгызу, барлыгы	1,9	17,3	4,7	23,9	964	0	987,9	98,8
шытым саклау					6	0	6	0,6
Үсентеләрне тәрбия кылу						0		
Минераллаштыру	0,1		0,5	0,6	649	0	649,6	65
Табигый урман торгызу (табигый үстерү)	1,8	17,3	4,2	23,3	309	0	332,3	33,2
Иске Ялтан кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	-	-	2,7	2,7	900	0	902,7	90,3
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән						0		
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы			2,1	2,1	267	0	269,1	26,9
табигый урман торгызу, барлыгы			0,6	0,6	633	0	633,6	63,4
шытым саклау					16	0	16	1,6
Үсентеләрне тәрбия кылу						0		
Минераллаштыру					1	0	1	0,1
Табигый урман торгызу			0,6	0,6	616	0	616,6	61,7

Күрсәткечләр	урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү дилән-келәре	Урман үрчетү	Барлыгы	Ел саен башка-рыла торган күләм
	Көөкләр һәм һәлак булган утырт-малар	Киселгән урыннар	Буш-лыклар һәм алаң-лыклар	Жәм-гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
(табигый үстерү)								
Чишмә 1 кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы		53,6	38,7	92,3	2390	0	2482,3	248,2
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән						0		
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы		48,8	31,7	80,5	824	0	904,5	90,4
табигый урман торгызу, барлыгы		4,8	7,0	11,8	1566	0	1577,8	157,8
шытым саклау					53	0	53	5,3
Үсентеләрне тәрбия кылу						0		
Минераллаштыру		1,2	1,3	2,5	633	0	635,5	63,6
Табигый урман торгызу (табигый үстерү)		3,6	5,7	9,3	880	0	889,3	88,9

Искәрмә: Тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урман торгызу эшләренең күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрақ-типологик шартларга бәйле. Технологияләр нигезе сыйфатында Урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру буенча Бөтенроссия фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнгән урман торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, майданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган криетрияләр һәм таләпләр Урман торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре

РФ ТРЭМның «Россия Федерациясендә урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендә Урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге Урман-дала зонасы Урман-дала районында урнашкан.

Урман хужалыгы регламентының әлегә бүлегендә китерелгән нормативлар Россия Федерациясенен Европа өлешендәге Урман-дала зонасы Урман-дала районына туры килә.

3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чиклэмэлэр

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрлөрө һәм яклаучы урман категорияләре буенча чикләүләр 18 нче таблицада китерелде.

18 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

номеры п/п	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чиклэмэлэр
1	2	3
1.	су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) урман утыртмаларын тоташ кисү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 4) урман плантацияләре утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау; 5) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш;
2.	<p>Табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар</p> <p>Россия Федерациясе субъектлары милкендәге, гомуми файдаланудагы тимер юл, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары</p> <p>а) урман паркы зоналары</p>	<p>Урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәре тыела.</p> <p>Тыела: 1) техник регламентта каралганнан кинрәк итеп линияле корылмалар кисү; 2) урман түшәмәсен белән мүк жыю һәм эзерләү.</p> <p>Тыела: 1) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрлөрөн гамәлгә ашыру; 3) авыл-хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылма ятмаларын эшләү; 5) капитал төзелеш объектларын урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш;</p>

номеры п/п	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
	б) яшел зоналар	<p>б) урман плантацияләрен утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.</p> <p>Тыела:</p> <p>1) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану;</p> <p>2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру;</p> <p>3) авыл хужалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую;</p> <p>4) файдалы казылма ятмаларын эшләү;</p> <p>5) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, гидротехника корылымаларыннан, элемент линияләреннән, электрүткәргеч линияләрдән, жир асты торбаүткәргечләреннән гайре;</p> <p>б) урман плантацияләрен утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.</p>
3.	Кыйммәтле урманнар	<p>Урман үсентеләрен тоташ кисүләр тыюла, сайланма кисүләр үзләренә яклау урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итә торган үзлекләрен югалта баручы урман утыртмаларын алмаштыруны тәмин итмәгән очраклардан тыш.</p> <p>Тыела:</p> <p>1) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылымаларыннан тыш;</p> <p>2) урман плантацияләре утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.</p>
4.	Эксплуатация урманнары	Урманнардан файдалануның барлык төрләре дә рөхсәт ителә.

3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

Махсус якланучы урман кишәрлекләренә хокукый режимы РФ УК 102, 107 статьялары, Рослесхозның «Су саклау зоналарында урнашкан урманнарны, табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны, кыйммәтле урманнарны, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны файдалану, саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләрен раслау турында» 2010 елның 14 декабрдәге 485 номерлы боерыгы (алга таба – Үзенчәлекләр) белән регламентлана.

Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус якланучы урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләмәләр 19 нчы таблицада күрсәтелде.

19 нчы таблица

Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

номеры п/п	Махсус якланучы урман кишәрлекләре төрләре	Урманнарда файдалануда чикләмәләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 107 статьясының 2 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) әлеге Кодексының 17 статьясының 4 өлешендә, 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очрактан тыш, урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәру; 2) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 3) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш. 3. Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкать һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
2.	Урмансыз кинлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре	
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләрнең яшәү урыннары	
6.	Махсус якланучы башка урман кишәрлекләре	
7.	Тыюлыклы урман кишәрлекләре	

Искәрмә: Махсус якланучы урман кишәрлекләре урнашкан жир һәм аларның майданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнарда файдалану төрләре буенча чикләмәләр

Урманнарда файдалану төрләре буенча чикләмәләр киләсе таблицада китерелде.

номеры п/п	Урманнарда рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнарда файдалануда чикләмәләр
1	2	3
1.	Агач әзерләү	Файдалану өчен исәпкә алынган диләнкене (агач материалы алуның мөмкин булган күләменнән) артып китә торган күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		<p>бозып, агач материалы эзерләү тыела. (РФ УК 29 ст. 4 өл.) РФ ТРЭМның 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы эзерләү кагыйдәләре нигезендә:</p> <p>а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә жир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми;</p> <p>б) диләнкедән читтә урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфрактарны зарарлау, урманнарны сәнәгать һәм башка төрле калдыктар белән чүпләү рөхсәт ителми;</p> <p>в) юлларны, күперләргә һәм ызаннарны, шулай ук киптерүче челтәрне, юл, гидромелиоратив һәм башка корылмаларны, су агымнарын, чишмәләргә, елгаларны саклау мөһим;</p> <p>г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланьрга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела.</p> <p>д) чик, квартал, диләнке баганаларын һәм башкаларын, агачларда һәм түмәрләрдәге тамгаларны, ярлыкларны һәм саннарны бетерү яисә зарарлау тыела;</p> <p>е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенә Агач материалы эзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланьрга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганактарын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела;</p> <p>ж) рөхсәт ителгән вакыты (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) тәмамлангач үзагач эзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач үзагач эзерләү рөхсәт ителми;</p> <p>з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агач материалын диләнкедә калдыру рөхсәт ителми;</p> <p>и) диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарда агач материалы чыгару, тарттыру рөхсәт ителми;</p> <p>к) диләнке чистарту эшләрен үтәмәү яисә үз вакытында үтәмәү рөхсәт ителми;</p> <p>л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, туфрактарның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми.</p> <p>Диләнкеләрдә үзагач эзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр дә тиешле агач токымының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		<p>Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле.</p> <p>Агач материалы эзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында өч һәм аннан да күбрәк берәмлектә эрбет булган, өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми.</p>
2.	Чәер эзерләү	<p>Түбәндәгеләргә кирт салу тыела:</p> <p>а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганаclarында урнашкан урман утыртмаларына;</p> <p>б) урман янғыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына;</p> <p>в) Россия Федерациясе законнары нигезендә үзгач эзерләү максатында өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман утыртмаларына;</p> <p>г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыclarга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).</p>
3.	Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу	<p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләрнең түбәндәге төрләрен куллану тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; – наркотик матдәләр дип танылучыларны; – агачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыclarның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. <p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин. 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы РФ ТРЭМның боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> – эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары, чокыр авышлыclarы буйларында урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, шулай ук тулылыгы 0,8-1,0гә тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); – агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); – урманнарда табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урман түшәмәләрен жыярга рөхсәт ителми (20 пункт).
4.	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару	Төрләре Кызыл китапка, Татарстан Республикасы кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләрә	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
	үләннәре жыю	<p>саналган гөмбәләрне һәм кыргый үсүче үсемлекләрне эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми.</p> <p>Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин.</p> <p>2011 елның 5 декабрәдәгә 511 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> – жимеш бирә торган агачларны кисү һәм жимешләр эзерләү өчен ботакларны кискәләү тыела (14 пункт); – чикләвекләрне эзерләгәндә агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (15 пункт); – гөмбәләр эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (16 пункт); – каен суты эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (17 пункт); – башка төрлә азык-төлек ресурслары эзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләрне тамырлары белән өзеп алырга, яфрактарына (ботактарына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (18 пункт).
5.	Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында, шулай ук шәһәр урманнары территорияләрендә аучылык хужалыгы өлкәсендәгә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру тыела (РФ УК 105 ст. 3 өл. 2 пункты).
6.	Авыл хужалыгы алып бару	<p>Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 104 ст. 1 өлешендәгә 3 пункты).</p> <p>Якклаучы урманнарның яр бие чикләрендәгә жирләрне сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексның 65 ст. 17 өлешендәгә 1, 3 пунктлары).</p> <p>Урман паркы зоналарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәгә 3 пункты).</p> <p>Яшел зоналарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 5 өлешендәгә 2 пункты).</p> <p>Шәһәр урманнарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 5.1 өлеше).</p> <p>Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 107 ст. 2 өлеше).</p> <p>Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә, тыюлыклы урман кишәрлекләреннән гайре, печән чабу һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		(РФ УК 107 ст. 2.1 өлеше).
7.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	<p>Урманнарны фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капلامын һәм туфрак зарарлау;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлегенә мәйданнарның һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты).</p> <p>Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ УК 103 ст. 5 өлеше, 104 ст. 1 өлеше, 105 ст. 3 өлешендәге 1 пункты).</p>
8.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	<p>Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланьрга тиеш (РФ УК 41 ст. 3 өлеше).</p> <p>2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> – рекреацияләү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану эйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар ярдәмендә башкарыла (6 пункт); – вакытлы корылмаларны, физкультура-савыктыру, спорт һәм спорт-техника корылмаларын вакытлыча урнаштыру барыннан элек агачсыз һәм куаксыз урыннарда, ә мондый урыннар булмаганда – артык кыйммәтле булмаган агачлар белән капланган, урманнарны үзләштерү проектында билгеләнгән урыннарда рөхсәт ителә (8 пункт).
9.	Урман плантацияләре утырту һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Плантация ясау максатларында түбәндәгеләрне файдалану рөхсәт ителми:</p> <p>а) су саклау зоналарында урнашкан урманнарны;</p> <p>б) табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны;</p> <p>в) кыйммәтле урманнарны;</p> <p>г) махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны (2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Су саклау зоналарында урнашкан урманнарны, табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		урманнарны, кыйммәтле урманнарны, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны файдалану, саклау, яклау, янадан үстерү үзәнчәлекләренен 30 пункты).
10.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	<p>2011 елның 05 декабрдәгә 510 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> – жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга әверелмәгән диләнкеләр, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар һ.б.) (11 пункт) жирләр файдаланыла. – жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен –үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); – РФ УК 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела.
11.	Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү	<p>2011 елның 19 июлендәгә 308 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан урман үсемлекләренен утырту материалын үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен, иң беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урман белән капланмаган жирләрен, шулай ук урмансыз диләнкеләрен, аланнарны һәм башка, урман үсемлекләре белән капланмаган, урманнар урнашкан бүтән категория жирләре файдаланыла (11 пункт); урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренен яхшыртылган һәм сортлы орлыклары, яки, әгәр андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренен нормаль орлыклары кулланыла (12 пункт); урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренен районнарда бүленмәгән орлыкларын, шулай ук сыйфаты тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын, чөчүлекләрен һәм башкаларын куллану тыела (13 пункт); <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чөчкөннәр) үстерү өчен файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.
12.	Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр	<p>Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында, шулай ук шәһәр урманнары территорияләрендә файдалы казылма ятмаларын эшләр тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 4 пункты).</p> <p>Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр максатларында файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) бульдозер ярдәмендә агачлар аудару һәм урман кишәрлекләрен агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман авызларын агач калдыклары белән чүпләр, урман авызындагы агач кәүсәләрен һәм скелет тамырларын зарарлау, жәйге чорда яңа киселгән агачларны махсус чараларсыз гына урманда саклау;</p> <p>б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру;</p> <p>в) бирелгән урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфракны зарарлау;</p> <p>г) урманнарны төзелеш, сәнәгать, агач, көнкүреш һәм бүтән калдыклар, чүпләр белән чүпләр;</p> <p>д) бирелгән урман кишәрлеге мәйданын һәм аның чикләрендәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>е) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап, шул исәптән урман кишәрлегеннән читтә транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр буенча файдалану тәртибенен 18 пункты).</p>
13.	Сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә сусаклагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ УК 107 ст. 2 өлешендәге 5 пункты).
14.	Линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү	<p>Урманнарны линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау;</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		<p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм тапшырылган урман кишәрлегеннән читтәге янәшә урнашкан территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>г) тапшырылган урман кишәрлеге һәм тиешле сак зоналарынан читтә ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренең 15 пункты).</p> <p>Урман паркы зоналарында урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдалану тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 5 пункты).</p>
15.	Агач һәм башка урман ресурслары эшкәртү	<p>Яклаучы урманнарда, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы ясау тыела (РФ УК 14 ст. 2 өлеше).</p> <p>Урманнарны үзгәч һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) жир өсте һәм туфрак эче су агынтыларын бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә янәшә торучы территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>г) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләренең 6 пункты).</p>
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	<p>Дини эшчәнлек башкарганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә өске һәм туфрак эче сулары агып төшүне бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның янындагы</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; г) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда үтеп керү.

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2016 елның 06 октябрдәге 514 номерлы боерыгы белән расланган 14-ДУР формасы буенча яңартыла.